

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησίᾳ: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

26 Ἰουνίου 1877

ΖΩΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΙΣ

Μετὰφρασις.

Εἰς τὸν ἐπιπόλαιον παρατηρητὴν φαίνεται, ὅτι τὰ ζῶα εἰσὶ μόνιμα ὅπως τὰ φυτὰ εἶναι ἀληθῆς, ὅτι τὰ κατοικίδια ζῶα εἰσὶν ὅποια ἦσαν σχεδὸν πάντοτε, τὰ ἄλλα ὅμως ζῶα εὐρίσκονται εἰς ἀένναον κίνησιν. Οὐδὲν γινώσκουμεν περὶ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν μεταναστεύσεων, καθότι ἡ ἱστορία, μὴ ἀποκαλύπτουσα εἰς ἡμᾶς τὰ πρῶτα τοῦ ἀνθρώπου ταξείδια, δὲν δύναται νὰ μᾶς φωτίσῃ ἐπὶ ὄντων τάξεως κατωτέρως. Εἰκάζεται ὅμως, ὅτι τὰ κατοικίδια ζῶα προῆλθον ἐκ τοῦ μεγάλου κέντρου τῆς γῆνιου ζωῆς, ἤγουν ἐκ τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ ὑπόθεσις δ' αὕτη στηρίζεται ἔτι μάλλον, καθέσον αἱ πρωτόγονοι φυλαὶ διεσπάρησαν καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ ἄνθρωποι διῆγον βίον ποιμενικόν. Τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ τῶν φιλολογικῶν ἐρευνῶν, καθ' ἃς ὅλοι οἱ ὄροι οἱ ἀναγόμενοι εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον ἔχουσι μεγίστην ἀκλογίαν εἰς ὅλας τὰς διαλέκτους, ἐνῶ ἐπὶ ἄλλων ἀντικειμένων δυσκόλως ἀνευρίσκουμεν τὴν τούτων συγγένειαν. Καὶ τὰ ζῶα ἐπίσης ἔχουσι σχέσεις τινὰς μετὰ τῶν χωρῶν ἐξ ὧν παρήχθησαν καὶ μετὰ τῶν ζώων τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἅτινα καὶ νῦν διακρίνονται ἀγρίως εἰς τὰ ὀροπέδια τῆς Ἀσίας.

Τῆς μεταναστεύσεως τῶν ζώων ἡ συνηθεστέρα καὶ ἰσχυροτέρα αἰτία εἶναι ἡ πείνα ὁ Ὄραγρος τῶν στεππῶν τῆς Ἀσίας ἐγκαταλείπει κατὰ τὸ θέρος τὰς ἐρήμους τῆς μεγάλης Ταρταρίας, ὅπως εὖρη νομὴν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς τῆς λίμνης Ἀράλης ἐνίοτε τὰ τετράποδα ταῦτα μεταναστεύουσι κατὰ χιλιάδας πρὸς βορρᾶν τῶν Ἰνδιῶν καὶ μέχρι τῆς Περσίας. Ὁ Αἰγῶδες τῆς Σιθηρίας καὶ ὁ Μῦς τῆς Νορβηγίας, ὁ Τάρανδος καὶ ὁ Μοσχίας Βοῦς, ὄθουμένοι ὑπὸ τῆς πείνης, ἐγκαταλείπουσι τὰς ἀρκτάς χώρας διευθυνόμενοι πρὸς Μεσημβρίαν. Αἱ μεταναστεύσεις εἰδούς τινὸς Ὑποδαίου, τοῦ Αἰμμῶν, τῆς Λαπωνίας εἰσὶ κανονικότεραι ἔνεκεν ἐλλείψεως τροφῆς ἢ ὑπερκαυθίσεως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν ἀνά πᾶσαν δεκαετίαν ἢ δωδεκαετίαν οἱ ὑποδαῖοι οὕτω διακρίονται εἰς δύο στίφη, ὧν τὸ μὲν διευθύνεται πρὸς ἀνατολὰς, τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς· οὗτοι εἶναι ἡ μᾶστιξ τῶν χωρῶν, δι' ὧν διέρχονται, διότι κατατρώγουσι τὰ φυτὰ καὶ ἐρημοῦσι τοὺς ἀγρούς καὶ τοὺς

κήπους· ὀδεύουσιν εἰς τὰ πρόσω κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν, διαπερῶσι τοὺς ποταμοὺς κολυμβῶντες, ἀναβαίνουσι τὰ ὄρη καὶ διέρχονται ἀφόβως τὰς κόμας καὶ τὰς πόλεις· μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν ἀπόλυται καθ' ὄδον, οἱ δ' ἐπιζῶντες ἐξοκολουθοῦσι τὴν πορείαν τῶν πρὸς ἀνατολὰς, ἐνθα εἶναι τὸ τέρμα τοῦ ταξιδίου τῶν καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἕτερα στίφη διευθύνονται πρὸς τὴν Σουηδίαν καὶ πνίγονται εἰς τὸν Βοθηνικὸν κόλπον.

Καὶ μικρότερα ζῶα, ὡς τὰ μαλάκια καὶ τὰ ἐργυματικά ζῶα, ταξιδεύουσι κατ' ἀπείρους λεγεῶνας, ἡ δὲ πληθὺς αὐτῶν εἶναι πολλάκις τοσαύτη, ὥστε εἰς πολλὰ μέρη καὶ εἰς ἐκτάσεις εὐρείας μεταβάλλουσι, ὡς γνωστὸν, τὸ χροῶμα τῶν ὑδάτων.

Αἶψαν περίεργος εἶναι καὶ ἡ μετανάστευσις τῶν ἐντόμων. Ταῦτα ἀφικνοῦνται κατὰ σμήνη, ἀγνοεῖται πόθεν, εἰς χώρας, ἃς οὐδέποτε ἐπεσεκέρθησαν ἄλλοτε ἰστάμενα, πηδῶντα ἢ ἔρποντα οὐδαμῶς παρακωλύονται κατὰ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τῶν. Ὡς καὶ αὐταὶ αἱ κάμπαι προσπαθοῦσι νὰ διέλθωσι τὰ ὕδατα. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι τάσιν νὰ διαδοθῶσι πανταχοῦ· ἐκ τούτων εἰσὶ καὶ τινὰς θλαβερὰ ἔντομα, ἅτινα ἄγνωστα ὄλως ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα, ἀπαντῶνται ἤδη ἐν ἀφρονίᾳ εἰς πλεῖστα αὐτῆς μέρη.

Τούναντίον δὲ συμβαίνει εἰς τὸν Μεταξοσκώληκα, ὅστις, μ' ὅλας τὰς προσπαθείας αἰτινες κατεβλήθησαν πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τινὰς ἐπαρχίας, οὐδόλως ἀπομακρύνεται τῶν χωρῶν, ἐνθα θλαστάνει ἢ συκαμινέα του. Ἰθαγενὴς ὢν τῆς Ἀσίας, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐχορήγει τὰ βομβυκία του εἰς τοὺς Σίνας, πρὶν ἢ εἰς ἄλλας χώρας ὑποπτευθῶσι κἄν τὴν ὑπαρξίν του. Κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα μοναχὸς τις μετέφερεν ὄψα τοῦ ἐντόμου τούτου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξ οὗ νέα παρήχθη εἰς τοὺς Ἑλληνας βιομηχανία. Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς Ῥογήρος κατέκτησε τὴν Σικελίαν, μετέφερεν εἰς αὐτὴν τὸν μεταξοσκώληκα, ἐκ δὲ τῆς Σικελίας μετηνέχθη καὶ εἰς ἄλλας βορειοτέρας χώρας.

Ἡ Μέλισσα ἀγαπᾷ ἰδίως τὰς δυτικὰς χώρας καὶ οὐδόλως ἀπαντᾷται πέραν τῶν Οὐραλίων Ὀρέων· ἀνεφικτός κατέστη ἡ διάδοσις αὐτῆς εἰς τὴν Σιθηρίαν καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐπαρ-

χίας τῆς Τοβόλσκης. Ἐν Ἀμερικῇ ἦτο ἄγνωστος μέχρι τοῦ 17' αἰῶνος, ὅποτε εἰσῆχθη ἐν αὐτῇ καὶ ἐπολλαπλασιάσθη ταχέως ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν καλεῖται Μύξ Ἀγγλική, καὶ ἡ θεία αὐτῆς ἐμποιεῖ φρίκην εἰς αὐτοὺς ὡς προκγγέλλουσα τὴν προσέγγισιν τῶν λευκῶν. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι ἡ ἐνδειξὴ τῆς πορείας τῶν ἀποικίων πρὸς δυσμὰς ἐντὸς τῶν ἐρήμων δασῶν ἐν πρώτοις ἀκούεται ὁ ἔμφος τῆς μελίσης, εἶτα ὁ πέλεκυς τοῦ ὑλοτόμου καὶ ἀμέσως κατόπιν ἡ Γερμανικὴ διάλεκτος.

Καὶ οἱ Μόρμηκες ἐπίσης μεταναστεύουσιν, ἀλλ' ὁ μὴ κατανοῶν τὰς κινήσεις των θεωρεῖ αὐτοὺς πλανωμένους ἀκόπως· εἶναι ὅμως θέβαιον, ὅτι ἡ πορεία των δὲν εἶναι ἡττον κανονικὴ τῆς τῶν ἄστρων τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ μέλαρες μόρμηκες, ὧν τὰς ὑπηρεσίας ἐκτιμῶσιν οἱ κάτοικοι τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, προβαίνουνσι κατὰ φάλαγγας οὕτω πυκνάς, ὥστε τὸ ἔδαφος φαίνεται κεκαλυμμένον ὑπὸ μέλανος πέπλου· καταβιβρώσκουσι τὴν γλίσκην τῶν πεδιάδων καὶ τῶν δασῶν, εἶτα εἰσέρχονται ἀρόπως εἰς τὰς οἰκίας, εἰσδύουσιν εἰς τὰ μαγειρεία, καταβαίνουσιν εἰς τὰ ὑπόγεια, ἐπανέρχονται εἰς τὰς ἀποθήκας· καὶ ἐρευνῶσι πᾶσαν ἐπὶ τῶν τοίχων βωγμὴν, μετὰ δὲ τὴν ἐκδρομὴν των ταύτην δὲν ὑπάρχει πλέον οὔτε μῦς, οὔτε ἔντομον εἰς τὰ μέρη ἅτινα οὗτοι ἐπεσκέφθησαν.

Ὅπως διάφοροί εἰσιν αἱ μεταναστεύσεις τῆς Ἀκρίδος, τοῦ ἀρχαίου τούτου συμβόλου τῶν κατακτητῶν· ἐπισκῆπτουσι αὐταὶ εἰς τὴν γῆν ὡς νέφη θεομηνίας, ὁ δὲ τόπος τῆς γεννήσεώς των εἶναι ἐγγὺς τῶν ἐρήμων τῆς ἀπωτέρω Ἀσίας· τὰ ὡὰ αὐτῶν ἐναποθέτουσιν εἰς τὴν ἄμμον, τὰ δὲ νεογνά των ἐκκολαφθέντα ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος ἄρχονται νὰ κινῶνται πρὶν ἢ εἰσέτι προσλάβωσι πτέρυγας· ἀλλ' εἰς πρώτην πνοὴν οὐραίου ἀνέμου αἴφνης ἀνυψοῦνται καὶ πετώσι κατὰ νέφη τροσσύτου πυκνά, ὥστε σκοτιζοῦσι τὸν οὐρανόν, ὁ δὲ ἔμφος τῶν πετερυγῶν των ἀκούεται μακρόθεν. Ὁδεύουσιν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, διαπερῶσι τὰς θαλάσσας καὶ εἰσδύουσιν ἕως εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς· ἐθεάθησαν μάλιστα καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Σκωτίαν· τὰς ἀνθρωπότερας χώρας μεταβάλλουσιν εἰς χέρσους ἐρήμους, διότι καταστρέφουσιν ἀκριβῶς πᾶν εἶδος βλαστήσεως· αἱ ἐπιδρομαὶ των προκαλοῦσιν ἐνίοτε λιμῶν· εἰς δὲ τὸ μέρος ἐνθα ἀπόλλυνται, μολύνεται ὁ ἀήρ ἐκ τῶν πολυκριθμῶν σωματίων των καὶ γεννᾶται πανώλης. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐγίνωσκον τὴν μάστιγα ταύτην, φοβερὰν δ' αὐτῆς εἰκόνα μᾶς παρέχει ἡ Ἀγία Γραφή.

Περιβαλλόμενα ὑπὸ στοιχείου ἀρμολιωτέρου διὰ τὴν ἀπὸ τύπου μεταβάσιν, τὰ ἐνυθρα ζῶα διατελοῦσιν εἰς ἀδιέλπιτον κίνησιν. Οὐδὲ τὰ ἐκινησιώτερον τῶν πτηνῶν, οἷα ὁ Ἀστὸς καὶ ἡ

Χελιδὼν, ταξιδεύουσι μεθ' ἴσης εὐκολίας, μεθ' ὅσας ὁ Καρχαρία καὶ ἡ Ἀρέγκα, ἅτινα εἰς τὸ πάτριον βευστόν των οὐδὲν ἀπαντῶσι κώλυμα. Ἐνῶ δὲ τὰ πτηνὰ κατὰ τὰς μακρὰς ὁδοπορίας των διάζωνται πολλάκις νὰ σταματήσωσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ ἀναπαυθῶσιν ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν τῶν πλοίων, οἱ ἰχθύς τούναντιον οὐδεμίαν αἰσθάνονται κόπωση. Εἶδον καρχαρίας νὰ παρακολουθῶσιν ταχύπλοα καθ' ὅλον τὸ ταξιδίδιον των καὶ ν' ἀναμένωσι τὴν λείαν των παίζοντες ἐπὶ τῶν κυμάτων.

Αἱ περιοδικαὶ μεταναστεύσεις διαφόρων εἰδῶν ἰχθύων εἰσὶν εἰς τινὰς χώρας ἀληθῆς εὐεργετικαὶ τῆς Θεῆας Προνοίας. Ἡ ἀλιεῖα τῶν Φωκῶν εἶναι ὁ κυριώτερος πόρος τῶν Γροελανθῶν, ὡς ἡ τοῦ Ὀρίσκου ἐξαφελίξις τὴν ὑπαρξίν των Ἰσλανθῶν. Ἡ ἀλιεῖα τῆς Ἀρέγκας ἀπασχολεῖ κατ' ἔτος τρεῖς χιλιάδας Εὐρωπαϊκῶν πλοίων, ἐκτὸς τῶν λέμβων, καὶ συντηρεῖ χιλιάδας ἀνθρώπων.

Ἄλλοι ἰχθύς παρουσιάζουσι κατὰ τὸν νομαδικὸν αὐτῶν βίον παραδόξους ιδιότητας. Οὕτως οἱ Σκόμβροι τὸν μὲν χειμῶνα βυθίζουσι τὴν κεφαλήν καὶ τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ σώματος των ἐντὸς τῆς ἰλύος, τηροῦσι δὲ τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ ἔαρος, ὅτε πλέον ἀναγειροῦνται καὶ σπεύδουσι νὰ ἐναποθέσωσι τὰ ὡὰ των εἰς ὕδατα ἀρμολιωτέρα.

Ἐξ ὅλων τῶν πλανωμένων τούτων ζῶων ὁ κοινὸς Ἐρχελος ἐκτελεῖ παραδόξως μέρος τῆς ὁδοπορίας του διὰ ξηρὰς. Ὅτε κατὰ τὸ θέρος ἀποξηραίνονται τὰ ἔλη, ἐνθα οὗτος διακίταται, ἐγκαταλείπει ταῦτα ὀριστικῶς καὶ σπεύδει πρὸς ἀνέρευσιν ἐτέρας λίμνης ἔρπων διὰ νυκτὸς ἀνὰ μέσον τῶν πυκνῶν χόρτων· τρώγει μετ' ἀπληστίας χόρτα τινὰ καὶ ἰδίως ἀρέσκειται εἰς τοὺς βλαστοὺς τῶν πίσων· ἔνεκεν ὅμως τῆς ἀδύνατον τῆς παρακτρέπεται ἐνίοτε τῆς ὁδοῦ καὶ πίπτει εἰς τὰς παγίδας τῶν ἀνθρώπων. Ἐτεροι ἰχθύς ταξιδεύουσιν ἐπίσης ἐν καιρῷ νυκτὸς κατὰ στίφη.

Ὅπως τούναντιον συμβαίνει εἰς τὰ ἀμφίβια, ἅτινα δυσκόλως ἀλλάσσουν κατοικίαν· ἡ ζωὴν ῥὰ Σαύρα, ὁ Φρόντος, ὁ Ὄφιος, ὁ Κροκόδειλος καὶ ἐν γένει σύμπασα ἡ τάξις τῶν ζῶων ἐκείνων, ἅτινα ὁ ἄνθρωπος βλέπει μετὰ φρίκης ἢ ἀποστροφῆς, οὐδὲλως ἀπομακρύνονται τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς των. Ἐκ τῶν ζῶων τούτων μόνος ὁ κνανόχρους Καρκίνος τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἐπιχειρεῖ μακρὰς ἀποδημίας· μέρος τοῦ ἔτους διατελεῖ οὗτος μακρὰν τῆς θαλάσσης κεκρυμμένος εἰς σπήλαια· ὅτε δὲ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ἢ Μάιον ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου εἰσδύη εἰς τὸ τραχὺ καὶ ψυχρὸν κάλυμμά του, τότε ἄπασα αἱ φυλαὶ τῶν Καρκίνων ἐξέρχονται τῆς κρύπτης των κατὰ ἐκκοντάδας καὶ χιλιάδας καὶ τίθενται ἐπὶ

ποδῶς, ὡς στρατὸς παρατεταγμένος εἰς μάχην· τὴν πρώτην σειρὰν κατέχουσιν οἱ βωμαλαιότεροι τῶν ἀβρένων, κατόπιν ἔρχονται τὰ θήλακα κατὰ στήλας πυκνάς ἐχούσας ἑκτασιν ἐξήκοντα μέτρων, ἐνίοτε δὲ καὶ ἡμισείας λεύγας. Ἐν καιρῷ ἡμέρας ἀποσύρονται ἕνεκα τῆς θερμότητος εἰς τόπους σκιεροῦς, τὴν ἐσπέραν ὅμως ἐπανέρχονται εἰς τὴν πεδιάδα· ὁ κρότος τῶν ὀστράκων των ἀντηγεῖ ὡς βοὴ χαλάζης καὶ ἀφουρνίζει τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας διαπερῶσι· ὀρμηφύτως ὀδεύουσι τὴν συντομωτέραν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν Ὀκεανόν, οὐδὲλως παρεκτρέπομενοι ταύτης ἕνεκεν οἰκισθῆποτε αἰτίας. Ἐὰν ἀπαντήσωσιν οἰκίαν εἰσέρχονται ἡσύχως διὰ τοῦ παραθύρου καὶ ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος θελήσῃ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, λαμβάνουσι θέσιν ἀμύνης καὶ προτεινόντες τὰς εὐρείας χιλιάς των ἀνοίγονταί τινος ταύτας παταγωδῶς· μόνον ἐὰν καταληφθῶσιν ὑπὸ ἰσχυροῦ τρόμου διαφρηγῶσιν τὰς τάξεις αὐτῶν καὶ φεύγουσι πανταγῶθεν· ταχέως ὅμως συσσωματοῦνται πάλιν καὶ ἐξακολουθοῦσι τὴν πορείαν των· τὸ ἐπίπονον τοῦτο καὶ πλῆρες κινδύνων ταξιδίδιον των ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν διανύουσιν ὀλοκλήρως καὶ φθάνουσιν εἰς τὸ τέρμα· τὸ πλεῖστον μέρος ἀπόλλυται καθ' ὁδόν.

Καθ' ὅν τρόπον στηρίζεται ὁ εὐκίνητος ἰχθύς ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ στοιχείου, ὁμοίως στηρίζονται ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ αἱ πτέρυγες τῶν πτηνῶν. Τούτων ἐλάχιστος ἀριθμὸς μένει διακριτῶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς χώρας· τὰ πλεῖστα διὰ τοῦ ἐξαισίου μέσου τῆς μετακινήσεώς των διατρέχουσιν εὐρείας ἐκτάσεις πρὸς μεσημβρίαν, ὅπως εὐρωσιν ἄσυλον κατὰ τῆς δραμύτητας τῶν κλιμάτων τοῦ Βορρᾶ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἐκ φύσεως κοσμοπολίται· ὁ Κόραξ ἀπαντᾶται οὐ μόνον ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐζείνου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης· τανύει τὰς μελαίννας πτέρυγας του ὑπὸ τὴν οὐρανὴν τῶν Ἰνδιῶν ὑπεράνω τῶν στεγῶν τῆς Καλκούτης, ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῶν πεδιάδων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ εἰσδύει πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς νήσου Μελίλλης.

Ἐν γένει ὅμως τὰ πτηνὰ ἔχουσιν ὀρισμέναν τινὰ πατριδα, τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπουσι καθ' ὀρισμέναν ἐποχὰς πρὸς ἀνέρευσιν ἄλλης τινὸς τροφῆς ἢ θερμότητος εὐνοικωτέρας πρὸς πολυπλασιασμὸν τοῦ εἶδους των. Ἐνεκα τοῦ ὀρμηφύτου, ὅπερ ἡ Πρόνοια ἐδώρησεν εἰς ταῦτα, οὐδέποτε ἀπατῶνται ἀπὸ τυχαίας ἀτμοσφαιρικής μεταβολῆς, γινώσκοντα καλῶς τὸν χρόνον τῆς ἀναχωρήσεώς των ὡς καὶ ἐκείνον τῆς ἐπανόδου των. Τὸ ὀρμηφύτον τοῦτο τῶν μεταναστεύσεων παρατηρεῖται ἐπίσης καὶ εἰς τὰ πτηνὰ, ἅτινα κεκλεισμένα ὄντα εἰς κλωθῶδες, οὐδέλως ὑποφέρουσιν ἀπὸ στίφης τροφῆς ἢ με-

ταβολῆν θερμοκρασίας. Ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἐκκολαφθέντα ἐντὸς τῶν οἰκιῶν καὶ οὐδέποτε μετασχόντα τῆς πτήσεως τῶν συναδέλφων των, δικτιθέντα κικῶς, ἀκροώμενα τὸ ἄσμα τῶν ἀναχωρούντων· ἐὰν δὲ τοῖς ἀπεδίδοτο ἡ ἐλευθερία θὰ συνεταξείδευον καὶ ταῦτα μετὰ τοῦ πλήθους. Τὰ μικρὰ καὶ τρυφερὰ ταῦτα ὄντα, προστατευόμενα ἀπὸ τὴν χεῖρα Ἐκείνου, ὅστις δὲν λησμονεῖ τὸ στρουθίον, ἀντέχουσιν εἰς βροχὰς, χιόνια καὶ καταιγίδας καὶ ὑπερνιακῶσι προσκόμματα, εἰς ἃ δυσκόλως ἤθελον ἀνθέξει πτηνὰ βωμαλαιότερα καὶ ἀπορρασιτικότερα. Ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ τελοῦσι τὴν ὁδοπορίαν των καὶ καταφρονούντα ἀνέμου· καὶ ψύχη ἐπανέρχονται εἰς τὸν σταθμὸν των, ὅπως ζωογονήσωσι καὶ κηθηδύνωσι τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκαστον εἶδος πτηνῶν ἔχει οὐ μόνον τὸν ὀρισμένον χρόνον τῆς μεταναστεύσεώς του, ἀλλὰ καὶ ἴδιον τρόπον καθ' ὅν διέρχεται τὰς ἐκτάσεις. Τινὰ μὲν ταξιδεύουσι μεσηνωμένα, ἕτερα κατὰ στίφη μικρὰ, καὶ ἄλλα κατὰ χιλιάδας· τὰ πλεῖστα ταξιδεύουσι τὴν ἡμέραν· αἱ ἄγρια Χήνες ἀποτελοῦσι στήλην ἐπιμήκη, αἱ Χελιδῶνες εὐρεῖαν γραμμὴν καὶ οἱ Κόρακοι τρίγωνον. Καὶ τὰ πτηνὰ, τὰ στερούμενα μεγάλων πετερυγῶν, ὠθαύμενα ἐσωτερικῶς ὑπὸ τοῦ ὀρμηφύτου, διανύουσι θαλάσσας καὶ ἠπείρους· πολλάκις δὲ πίπτουσι εἰς τοὺς ποταμοὺς ἐξακολουθοῦσι τὴν πορείαν των κολυμβῶντα. Ἐκ τῶν λίαν περιεργῶν τρόπων τῆς μεταβάσεως εἶναι ὁ τῶν Ὀρτύγων. Ὅταν οὗτοι θέλωσι νὰ μεταβῶσιν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἀνακίνοῦσι τὴν πνοὴν ἰσχυροῦ βορειοδυτικῶ ἀνέμου, τούτου δὲ ἐπελθόντος, κινῶσι τὴν μίαν τῶν πετερυγῶν των καὶ ἀνυψοῦσι τὴν ἐτέραν, μεταβάλλοντες δὲ τὴν μὲν πρώτην εἰς εἶδος τι κόπης, τὴν δὲ δευτέραν εἰς ἰστίον, διαπερῶσιν οὕτω τὴν Μεσόγειον· ἐξηνηλημένοι πολλὰκις ἐκ τοῦ κόπου ἐπαναπαύονται ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν τῶν πλοίων. Κατὰ τὴν δίοδόν των ἔχουσι τακτικῶς σταθμοὺς, ἐν μὲν τῇ Μεσογείῳ τὴν Μελίτην καὶ τὰς Λιπαρείους νήσους, εἰς δὲ τὰς βορείους θαλάσσας τὴν Ἐλγολάνδην καὶ Ναρδενσήν· οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων τούτων τόπων περιμένουσι τὴν θήραν τῶν ὀρτύγων, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Διηγῶνται μάλιστα ὅτι ἱεροκλήρως τις κηρύττων ποτὲ ἐπ' ἄμβωνος, ὅταν ἐκ τῆς ὑψηλῆς τοποθεσίας του εἶδε μακρόθεν τὸ σίφος τῶν πθητῶν τούτων πτηνῶν, διεκόψεν ἀποτόμως τὸν λόγον του ἀνακράζας· «Ἀμήν, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ἰδοὺ οἱ Ὀρτυγες.»

Ἀξία σημειώσεως εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ μεταναστεύσις τῶν Μελαργῶν, οἵτινες τὴ μὲν θέρος κτείνουσι τὰς φουλέας των εἰς τὰς πενιχρὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν κατὰ τὰς βορείους χώρας τῆς Εὐρώπης, τὸν δὲ χειμῶνα ἔχουσι σταθμῶν

τάς πυραμίδας και τὰ τεμένη. Οἱ *Γέραροι* καὶ οἱ *Ερωδιόι* μεταναστεύουσιν ὁμοίως εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας· κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀναχωρήσεώς των ἀκούεται μακρόθεν ὁ κρότος τῶν πετρώων των· ἀνυψούμενοι δὲ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μόλις διακρίνονται διὰ τοῦ ὄφθαλμοῦ, ταξιδεύουσιν οὐχὶ ἐν σιγῇ ὅπως τὰ λοιπὰ πτηνὰ, ἀλλ' ἐκβάλλοντες συνεχεῖς κρωγμοὺς, ἰδίως κατὰ τὴν νύκτα, ὅπως ἐπαναφέρωσιν εἰς τὰς τάξεις των τοὺς τυχόν ἀποπλανηθέντας.

Αἱ *Περιστεραι* τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐμφανίζονται κατ' ἀπειράριθμα σμήνη καὶ οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἔρχονται, διότι ἀπαντῶνται καθ' ὅλην τὴν χερσόνησον ἀπὸ τοῦ Οὐδσοναίου κόλπου μέχρι τοῦ Μεξικανικοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐν καιρῷ τῆς ἐπωάσεως ἐνούμενοι κατὰ μυριάδας πρὸς ἀνεύρεσιν καταλλήλου μέρους σκοτίζουσι τὸν οὐρανὸν ὡς πυκνότατον νέφος. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι αἱ περιστεραι ἀνευρίσκουσι μετὰ μεγίστης εὐκολίας τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των· συλλαβόντες ποτὲ τοιαύτας, οὐδέποτε ἀπομικρυνθεῖσας ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τὰς φωλεάς των, μετέφερον αὐτὰς διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μακρὰν πολλὰς ἑκατοντάδας λευγῶν, ἀκολούθως δὲ τὰς ἀπέλυσαν· αἱ περιστεραι ἀφοῦ περιστράφησαν ἐπὶ τινα χρόνον κυκλικῶς, ἔλαβον αἴφνης εὐθεῖαν γραμμὴν διευθυνομένην μετ' ἐξαισίου ταχύτητος πρὸς τὴν φωλεάν των, τὴν ὁποῖαν τὸ σφαιρικὸν σχῆμα τῆς γῆς δὲν ταῖς ἐπέτρεπε νὰ ἴδωσιν, οὐδ' ἄλλη τις αἴσθησις· ἠδύνατο νὰ ταῖς χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο· μολταὶ δὲ πάντοτε ἐπανεύρισκον τὸ μέρος, εἴς οὐ τὰς περὶ λαβόν.

Τοιοῦτοτρόπως τὰ πτηνὰ μεταβαίνουν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν· ἄλλα μὲν ἱπτάμενα ὑπεράνω τῶν πόλεων κατοπεύουσι ταύτας χωρὶς νὰ σταματήσωσιν, ἕτερα δὲ ὀλιγοροῦντα τὰς εὐφύρους πεδιάδας διευθύνονται μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸ ἐπιζητούμενον μέρος, καὶ ἄλλα τέλος, οἷα ἡ χελιδὼν, τέρπουσι συγχρόνως τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν. Αἱ *Ἀηδόες* μεταναστεύουσιν οἰκογενετικῶς ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔαρ αἱ θήλειαι ἀναχωροῦσιν ἑβδομάδας τινὰς ταχύτερον τῶν ἄλλων, ἐπανακάμπτουσαι μόνκι ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ Συρίας εἰς τὰς βορειοτέρους χώρας. Ἐκ τοῦ εἴδους τῶν *Σπιζῶν* μόνα τὰ θήλεα μεταναστεύουσι, τὰ δὲ ἄρρενα εἰσὶ κταδεδικασμένα νὰ διάγωσι βίον μονήρη κατ' ὅλον τὸν χειμῶνα.

Τὰ *Μαστοπόρα*, μὴ ὄντα ἐκ φύσεως εὐκίνητα, ὅπως τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ἰχθύς, γενικῶς δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰς συνήθεις αὐτῶν χώρας· πολλὰ ὅμως τούτων, πιεζόμενα ὑπὸ τῆς πείνης ἢ ἐνοχλούμενα ὑπὸ ἀρπακτικῶν πτηνῶν, μεταβαίνουν ἀλλοχῶς πρὸς ἀνεύρεσιν βοσκῆς· ἕτερα τέλος ἐπολλαπλασιάσθησαν εἰς ἄλλας χώρας μετανεχθέντα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὰς δια-

φόρους αὐτοῦ ἐκδρομὰς, καὶ τοιοῦτοι κυρίως εἶναι οἱ ἄγριοι *Ἰπποὶ* τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, οἵτινες πλανῶνται πολλακίς εἰς μεγάλας ἐκτάσεις. Οἱ *Όραγγοὶ* μεταβαίνουν ὁμοίως τὸν χειμῶνα κατὰ ἑκατοστίας ἀπὸ τὰς τροπικὰς ζώνας εἰς τὰς θερμότερας χώρας τῆς Μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς. Αἱ *Δορκάδες* καὶ αἱ *Ἀρταλόκαι* μεταναστεύουσι καθ' ὅμοιον τρόπον· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ βαρεῖς *Ελέφαντες* πλανῶνται κατὰ πολυάριθμα στίφη εἰς τὰς ἀπεράντους πεδιάδας. Οἱ ἄγριοι *Ταῦροι* τῶν λειμῶνων τῆς Ἀμερικῆς μεταναστεύουσι περιοδικῶς ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον καὶ ἀπὸ τῆς πεδιάδος εἰς τὰ ὄρη· ἀρέσκονται μὲν πλησίον τῶν ἀλατούχων πηγῶν, ἰδίως ὅμως ρυθμίζουσι τὰς κινήσεις των ἀναλόγως τῆς βοσκῆς. Ὅτε, μετὰ πυρκαϊῶν δάσους τινὸς, μόλις ἄρχεται ἀπὸ τῆς γῆς νὰ ἀναφύηται ἡ τρυφερὰ χλόη, πολυάριθμα στίφη ἄγριων ταύρων ἀπαντῶνται κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος· πόθεν ὅμως γινώσκουσιν ὅτι ἡ τροφή αὐτῶν εἶναι ἤδη ἔτοιμος; Τοῦτο μᾶς εἶναι ἄγνωστον. Πιθανὸν ἀπόσπασμά τι ἐκ τῆς ἀγέλης εἶδε μακρόθεν τὴν νεκρὰν αὐτὴν γλόην καὶ διὰ μυστηριώδους τινὸς τρόπου διεδίχασε τὴν χαρμόσυτον ἀγγελίαν εἰς τοὺς πειναλέους συντρόφους του. Οἱ *Πιθηκας*, στενοχωρούμενοι ὑπὸ τῆς πείνης ἢ διωκόμενοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν των, μεταβαίνουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· ὑποτίθεται μάλιστα ὅτι διήνυσαν τὸ στενὸν τῆς Γιβραλτάρης δι' ὑπογείου τινὸς δρόμου.

Τὰ ζῶα τὰ περιλαμβανόμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα *κατοικίδια* ταξιδεύουσι μόνον κατὰ βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου· οἱ *Ἰπποὶ*, καταγόμενοι ἀπὸ τὰς στέππας τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, καὶ οὐδέποτε φανέντες ἐν Ἀμερικῇ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἰσπανῶν, εἶναι ἤδη διεσπαρμένοι καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικανικὴν Ἠπειρον, ἀπὸ τοῦ Οὐδσοναίου κόλπου μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ὀρνου. Τῆ συνεισφορά τοῦ ἀνθρώπου ἐπίσης διεδόθησαν αἱ *Αἴγες* εἰς τὰ ἀπόκρημνα ὄρη, τὰ *Πρόβατα* εἰς τοὺς λόφους καὶ αἱ *Δαμάεις* εἰς τοὺς λειμῶνας. Ἀλλὰ συγχρόνως ὁ ἀνθρώπος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἀκουσίως εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυπτομένας χώρας καὶ ζῶα ἐπιβλαβῆ. Ὁ ὄλος πρὶν ἄγνωστος ἐν τῷ Νέῳ κόσμῳ *Μῦς* ὁ κοινός, μετακομισθεὶς εἰς αὐτὸν διὰ τῶν πλοίων, εἶναι ἤδη πολυπληθέστερος ἐν Ἀμερικῇ ἢ ἐν Εὐρώπῃ.

Τὰ κατοικίδια ζῶα εἶναι δῶρον, ὅπερ ἡ Ἀνατολὴ προσέφερεν εἰς τὴν Δύσιν, δῶρον ἐπίσης πολὺτιμον ὅσον καὶ οἱ δημητριακοὶ καρποὶ· καθότι ἡ ὕλική εὐημερία τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται οὕσα στενωδῶς συνδεδεμένη μετὰ τοῦ παραγομένου πλούτου ὑπὸ τε τοῦ Ἰππου, τοῦ βοῦς καὶ τοῦ προβάτου· ἢ ὑπαρξίς τῶν κατοικίων τῆς Πλάτης ἐξαρτᾶται σχεδὸν ὁλοσχερῶς ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν θηρμαμάτων τῆς· αἱ δὲ πρόοδοι

τῆς Αὐστραλίας· χρονολογοῦνται ἀρ' ἧς ἐποχῆς εἰσῆχθησαν εἰς αὐτὴν ποίμνια προβάτων.

Ἦδη δὲ τί νὰ εἰπώμεν περὶ τῶν μεταναστεύσεων τοῦ ἀνθρώπου; ἡ ἱστορία του εἶναι σκοτεινότερα τῆς τῶν ζώων, ἅτινα ἔχει πρὸς χρῆσιν του. Ἡ Ἐδὲμ αὐτοῦ φρουρεῖται ἀληθῶς ὑπὸ Ἀγγέλου κρατοῦντος πυρίνην βουφαίαν. Μᾶς εἶναι ἄγνωστον ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ πρώτη κοιτίς του, καὶ πέπλος ἀδιόρατος περιβάλλει τὴν πρῶτην τῆς ζωῆς αὐτοῦ φάσιν. Ἐν τῷ σκοτεινῷ τούτῳ μόνῃ ἢ θεῖα ἀποκάλυψις ἐπιχύνει ἀκτινα φωτός.

Ἰσως διὰ τῆς ἀντιπαράθεσιν τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰς τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, δυνηθώμεν ν' ἀνεύρωμεν τὸν τόπον, ὅστις ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αὐτοῦ κοιτίς, καὶ οὕτως ἀποδείξωμεν τὴν ταυτότητα τῆς φυλῆς του. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ζῶα ὑπ' ὧν παρεκλογεῖται κατὰ τὸν ὅλον ἐκ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἔπεται, ὅτι καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖ πρέπει νὰ ἐγεννήθη τὸ πρῶτον, ἀλλ' εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν εἰς τὰ ἤδη ξηρὰ καὶ ἄγονα ἐκεῖνα ὕψη ἐξετείνετο ὠρεῖα καὶ πλουσία κοιλάς. Οἱ γεωλόγοι κλίνουσι μᾶλλον νὰ παραδεχθῶσιν, ὅτι διὰ μυστηριώδους τινὸς ἀναστατώσεως τὰ ὄρη ἐκεῖνα ὑψώθησαν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον· κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ ἀνθρώπινοι φυλαὶ διεσπάρθησαν εἰς τὰς παρεκτείνεσας πεδιάδας.

Κατὰ ποῖαν ἐποχὴν συνέβη τὸ τοιοῦτον; ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν προσδιορίσωμεν, ἀλλ' εἶναι ἐπέκεινα τῶν χρόνων, οἷς ὑποδεικνύουσιν αἱ συγκεχυμένα παραδόσεις· διότι αἱ ἀρχαιότεραι φυλαὶ, ὧν οἱ μῦθοι, αἱ ἀλληγορικαὶ, τὰ ἔσχατα καὶ αἱ διάλεκτοι συνδέονται μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, εὗρον τὰς χώρας ἐν αἷς ἐμελλόν νὰ ἐγκατασταθῶσι κατελιημμένας ἤδη παρ' ἄλλων φυλῶν.

Οὕτως οἱ Κέλται, οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι κάττικοι τῆς γηραιᾶς Ἠπείρου, ἀπομακρυνθέντες τῆς Ἀσίας, συνητήθησαν ἐν Εὐρώπῃ μετ' ἄλλων λαῶν, ὧν ἡ γυδαία διάλεκτος, τὰ ἐκρέδαρα ἦθη καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι ἐμαρτύρουν τὴν μακρὰν αὐτῶν ἀπουσίαν ἐκ τῆς κοιτίδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· αὐτοὶ οὗτοι οἱ Κέλται, οἱ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίας ἄποικοι, εἶχον ἤδη ἀπαλέσει τὴν θρησκείαν τῶν προγόνων των καὶ περιέπεσαν εἰς βαρβαρότητα.

Ἀλλ' ἐὰν ἐντεῦθεν προβῶμεν περὶ τέρω εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων τῆς Ἀμερικῆς, αἱ ἐρευναι ἡμῶν συγχέονται ἐτι μᾶλλον. Εἰς λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου οὐδὲν δύναται νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ. Ὅπόσαι ὑποθέσεις ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἀπὸ τῶν πλείων παρελόγων μέχρι τῶν μᾶλλον πιθανῶν; Τοὺς πτωχῶς· Ἐρυθροδέρμους· νῦν μὲν ἐθεωροῦσαν ὡς προγεγραμμένους· Ἰουδαίους, ἄλλοτε δὲ ὡς ἐξορίστους Σίνκας, καὶ ἐπίστευσαν μάλιστα, ὅτι ἀνεῦ-

ρον τὰ στοιχεῖα τῆς διαλέκτου των, ποτὲ μὲν εἰς τὴν Σκασκρικὴν, ποτὲ δὲ εἰς τὴν Κελτικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν. Τὰ χρονικά των μνημονεύουσιν ἀορίστως ἀρχικῆς τινος φυλῆς ἐγκατασταθείσης εἰς τὰς εὐφύρους πεδιάδας τῆς Ἀσίας καὶ ὑποδουλωθείσης ὑπὸ ἑτέρας φυλῆς εὐφυστέρας καὶ ἀνδρειοτέρας, ὀρωμένης ἐκ τοῦ Βορρᾶ. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἀνευρίσκεται ἡ διαφορὰ τῶν δύο τούτων φυλῶν ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν κρανίων των· ἀλλ' εἶναι ἄγνωστον πόθεν ἤλθεν ἡ πρώτη, οὐδ' εἰς ποῖαν φυλὴν ἀνήκεν ἡ δευτέρα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γεωλογικὴ σύστασις τῆς Ἀμερικανικῆς Ἠπείρου εἶναι ἀρχαιότερα ἀπὸ τὴν τῆς Εὐρώπης, ὑπέθεσαν, ὅτι εἰς ἐποχὴν ἀρχαιότεραν τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας, κατελήφθη αὕτη ὑπὸ φυλῆς, ἧτις ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρῃ βορειοδυτικῶς διόδον, ὅπως μεταβῆ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἀλλὰ διατὶ αἱ φυλαὶ αὗται δὲν συμπερέλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τινα τῶν κατοικιδίων ἐκείνων ζώων, ἅτινα ἄλλοτε ἀπέτελλον τὴν μόνην περιουσίαν τῶν ποιμενικῶν λαῶν; Ἡ ἐὰν ἕνακεν ἐκτάκτων περιστάσεων ἐστερήθησαν τοῦ βοηθήματος τούτου, διατὶ ἐπόμενοι εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ἐξείς δὲν προσεπάθησαν νὰ ἐξημερώσωσι τὸν ἄγριον ταύρον καὶ τὴν προβατοκάμηλον, ὡς ἐπραξάν οἱ Εὐρωπαῖοι ἅμα ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν;

Ἀρίνοντες κατὰ μέρος τὸ ἀνεξήγητον τοῦτο αἰνίγμα, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐν μόνον γεγνηὸς φαίνεται καθαρῶς ἀποδεικνυόμενον ὑπὸ τε τῶν μύθων, τῶν παραδόσεων καὶ τῆς θεῖας ἀποκαλύψεως, ὅτι δηλαδὴ ὅλαι αἱ μεταναστεύσεις τῶν ἀνθρώπων, τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων προήλθον ἐξ Ἀνατολῶν· καὶ ἡ ἱστορία αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν φυλῶν τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Εὐρώπης βλέπομεν ἐρχομένους τοὺς Πελασγούς, τοὺς Ἑτρούσκους καὶ τοὺς Ἑλληνας. Ἐκ τῶν ὄροπεδίων τοῦ Βαλδὰι κατῆλθον οἱ Ἰστονοὶ καὶ οἱ Φίνοι, διωχθέντες καὶ οὗτοι πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῶν πολυαριθμοτέρων Τευτόνων, οἵτινες βαρδύτερον εἰσεβάλλον εἰς Σκανδιναβίαν, Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν· ἡ αὕτη δὲ σειρά τῶν φαινομένων ἀνευθεῖται πάντοτε. Ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας νῆα Ἐθνα πλημμυροῦσι καὶ καταστρέφουσι κράτη συγκεκριμένα ἤδη, μέχρις οὗ ὁ Κολόμβος ἠνέψε τὴν ὁδὸν τοῦ Νέου Κόσμου εἰς τὰ Ἀσιατικά ταῦτα φῶλα. Ἡ κίνησις αὕτη ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐξακολουθεῖ ἀδικακόπως καὶ ἀποτελεῖ ἕνα τῶν πρωτίστων νόμων τῆς φύσεως. Ὁ ἀνθρώπος ἀκολουθεῖ τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου. Ἡ Ἀνατολὴ εἶναι τὸ λίκνον του, ἡ Δύσις τὸ τέρμα του.

Γ. ΠΑΡΑΠΑΙ.

Ἀρχαῖαι τινὲς τίκτουσι διαγίλια ὠά. Ὁ σαλομός τίκται πολλακίς μέχρι δέκα ἑκατομμυρίων ὠών.

Τὴν 24 Ἰουνίου ἦτε Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τελοῦσι τὴν μνήμην τῶν γενεθλίων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Τὴν προηγουμένην δὲ τῆς ἑορτῆς νύκτα καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα συνειθίζουσι ν' ἀναπνεύσιν πολυπληθεῖς πυρᾶς, ὅπερ αἱ εὐθύμιοι παιδιὰ καὶ γέροντες καὶ μητέρες μετὰ τῶν γυναικῶν πηδῶσι, τὸ ἀκόλουθον ἔργον ἐν Κύπρῳ φέλλουσαι:

Ψῆλλοι, ψῆλλοι, φῦ'ετε
καὶ κορτοὶ φορῖσετε
κι' αἶς-Γιάννης ἔρεται
μὲ τὸ κονταροῦζυλον
καὶ κονταροῦζιλίτσι σας.

Περὶ τῆς συνήθειας ταύτης ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῇ Ἀ' τόμῳ τῆς Ἑστίας (σ. 414) ἐκτενῆ διατριβὴν τὴν ἐπομμένην δὲ περιγραφὴν τῶν Κληθόνων ἐπιταχυολογήσαμεν ἐν τινος μελέτης τοῦ κ. Ν. Γ. Παλίτου.

Ἡ λέξις Κλήθονα: παράγεται ἀπὸ τοῦ κληίζω (κλειίζω = φημίξω, Ἰπανῶ, Ἰγκωμίζω). Ὁ λαός, ἀγνοῶν τὴν παραγωγὴν ταύτην, ἔδοκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀπὸ τοῦ κλειών ὄθεν καὶ κλειέται (= κλειδόνεται), καὶ ἀνοίγεται, καὶ τὰ πλείω τῶν συμβόλων τῶν κληθονισμένων εἶνε συνήθως κλειδιά, καὶ τὸ τραγούδιον εἰς αὐτοῦ, τὸ ὅπου ἐπίσσωσι καὶ μετέφρασαν εἰς τὸ Γαλλικὸν ὁ Guy, κλειδισμένον τὸν ὑποθέτει:

Ἀνοίξετε τὸν Κλήθονα, νῆδωγ ὁ χαριτωμένος
ὅπου τὰ κάστρα πολέμα καὶ ὕγαίνει κερδισμένος.
Τί μὲ φέλουσιν ἡ μορφοί, τί μὲ φέλουσιν τὰ κάλλη,
καὶ τῆς καρδίης μου τὰ κλειδιά νὰ τὰ κρατοῦσιν ἄλλοι; κλ.
Σ. τ. Δ.

ΚΛΗΘΝΕΣ

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τελοῦνται ἡ κλήθονες, εἶδος μαντείας πιθκνῶς ἀρχαίας, ἣν καὶ ὅμοιον ἀρχαίων τρόπων μαντικῆς δὲν γνωρίζομεν ὑπάρχοντα. Ἡ λέξις κλήθονα εἶναι ἀρχαία εὐρηται δὲ ἐν τῇ Πλακίᾳ Διαθήκῃ καὶ τοῖς Βυζαντινοῖς εἰς τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ.

Τὸ εἶδος τῆς διὰ τοῦ κλήθονα μαντείας εἶναι ἰδιόζων εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀπαντῶν, τῶν Ἀλβανῶν μόνον ἐξαιρουμένων, οἵτινες, ἔνεκα τῆς καθημερινῆς μετὰ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἑλλήνων συγχρωτίσεως, πολλὰ ἑλληνικὰ παρέλαβον καὶ διατήρησαν ἔθιμα. Διὰ τοῦ εἶδους τούτου τῆς μαντείας αἱ νεάνιδες ζητοῦσι νὰ μάθωσι τὴν τύχην των, ἣτοι τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν γάμου καὶ τοῦτο ἴσως, ὡς παρατηρεῖ ὁ Sonnini, διότι ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἶναι διὰ τὰς νεάνιδας τῆς Ἑλλάδος ὅ,τι ὁ ἅγιος Νικόλαος διὰ τὰς Γαλλίδας ὁ ἅγιος εἰς ὃν ἀπευθύνουσι προσευχὰς ὅπως ταχέως νυμφρευθῶσι.

Ἀπὸ τῆς παρκομῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου συνέρχονται αἱ θέλουσαι νὰ μάθωσι τὴν τύχην των νεάνιδες εἰς συγγενικὴν τινα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οἰκίαν, καὶ θέτουσιν ἰδίαν ἐκάστη γνώρισμ (σημάδι), ὡς δακτύλιον, νομίματα, καρυόφυλλον, ἢ μόνον μῆλον ἢ καὶ ἀπλῶς ὅ,τι δῆποτε θελήσωσιν ἐντὸς ἀγγείου (στάμνα, λατίκα) πλήρως ὑδατος, ἀμίλητο νερό ἢ νερό ποῦ δὲ μιλλέται καλουμένου καὶ τοῦτο

1. Ἐν Βρετανίᾳ τῆς Γαλλίας καὶ ἐν ταῖς παρὰ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας αἱ νεάνιδες τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου διὰ τινος μέσου προσπαθοῦσι νὰ μαντεύσωσι τὸν μέλλοντα σύζυγον των.

διότι ὁ κομίσας αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε λέξιν νὰ ἐκστομίση καθ' ὁδόν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ἀμίλητο νερό συνειθίζεται νὰ φέρη ἐκ τῆς πηγῆς παῖς, οὐ ἀμφοτέροι οἱ γονεῖς ζῶσιν, ὅπερ ἐνθυμίζει τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων, καθ' ἣν ἀμφιβαλεῖς παῖδες ἐλάμβανον μέρος ἢ καὶ ἤρχον πολλῶν τελετῶν ἐπισήμων. Τὸ ἀγγεῖον κοσμεῖται ἀκολούθως μὲ δάφνας καὶ μύρτους, ἢ μὲ τὸ φυτόν περκοπάδα (περικλύμενον), ὡς τοῦτο γίνεται ἐν Μακεδονίᾳ, ὅπου οὐ μόνον τὸ ἀγγεῖον κοσμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς στόλους τῆς οἰκίας, καὶ τὴν ἐσφῆν τῶν γυναικῶν, καὶ τὴν κερκλὴν ἀκόμη τῶν παιδίων ἀπέφρουσιν, ἐξ ὧν ἀρχαϊκώτερον χαρακτηριστὴρ ἢ τελετὴ προσλαμβάνει. Ἐπειτα τὸ ἀγγεῖον κλείεται εἰς πολλὰς χώρας διὰ κλειδῶν, κατὰ παρεξήγησιν πικρῶς τοῦ ὀνόματος, ἀφ' οὗ κλυυρή δι' ἐρυθροῦ ὑφάσματος, καὶ ἐκτίθεται τὴν νύκτα ὅλην ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας ἢ ἄλλου ὑψηλοῦ μέρους, ὅπως τὸ ἴδωσι τὰ ἄστρα (ἀστρονομιστῆ), φυλάττεται δὲ ἐνίοτε ἐξω τὴν νύκτα ὑπὸ δύο παρθένων.

Τὴν ἐπομμένην ἡμέραν συνέρχονται κατὰ τὴν ἔθω, ἣν προηγουμένως ὥρισαν, συνήθως μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καὶ μία νεάνις ἐμπρὸς ἔλων ἀποκαλύπτει τὸ ἀγγεῖον, ἐνῶ ἄλλη ψάλλει τὸ ἐπόμενον ἄσμα:

Ἀνοίξετε τὸν κλήθονα γὰ τ' αἱ Γιαννιοῦ τῆ χεῖρ,
καὶ σήμερὰ θὲ νὰ βρεθῆ ὅπου εἶναι ἐξικάρη.
Καὶ πάλι ξανανοίξετε νὰ ὄγη καὶ τὸ δίκῳ τῆ,
τῆ καλομοῖρας καὶ ξανθῆς νὰ διῆ τὸ ριζικὸ τῆ.
καὶ,

Ἀνοίξετε τὸν κλήθονα νῆδωγ ὁ χαριτωμένος.
Ὅλο τὸν κότμο γύρισα, κ' ἐγὼ εἶμαι κερδισμένος.

Ἐκάστη τότε, καλουμένη ὑπὸ τῆς κρατούσης τῆς ἀγγείου, ἀπγγέλλει ἢ αὐτοσχεδιάζει δίστιχόν τι, ἐνῶ ταῦτοχρόνως ἐκείνη ἐκβάλλει τοῦ ἀγγείου ἐν ἀντικειμένῳ, ὅπερ διδουσιν εἰς τὸν ἀρχῆθεν θέσαντα ἐφαρμύζουσι δὲ ὅπως δύνανται κατὰ προσέγγισιν ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἀπαγγελλθὲν δίστιχον, καὶ προσπαθοῦσιν ἐκ τούτου νὰ ἐξάξωσι μαντεῖαν τινα.

Ἀφ' οὗ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἴδωσιν ὅλοι τὴν τύχην των, πληροῦσι τὸ στόμα των ἀπὸ τοῦ μαγικῶν τοῦ ἀγγείου ὑδωρ καὶ τρέχουσιν εἰς τὰ παράθυρα ἢ τὸν δρόμον, νομίζουσαι ὅτι τὸ πρῶτον ὄνομα, ὅπερ θὰ ἀκούσωσιν, εἶναι τὸ τοῦ μέλλοντος συζύγου των. Ὁ Guy ἀναφέρει ἕτερον τρόπον μαντικῆς διὰ τοῦ ὑδατος τούτου:

1. Πολλοὶ ἀπατόμενοι ἐκ τῆς παρεξήγησεως, γράφουσιν ἐφαρμύζουσι τὴν λέξιν κληθόνα ὅ,τι ἢ (κατὰ τὸ κληθόνον ὅ,τι ἢ κληθόνον, κληθόνον ὅ,τι ἢ κληθόνον) — Ἐν τούτοις μαντεία διὰ κλειδῶν ἦν συνήθης κατὰ μεσαιῶνα ἐνομίζον ὅτι ἀλυστῶσιν ἀπεκαλύπτου ὅ,τι δῆποτε μυστικόν, πρὸ πάντων δὲ τὸν αὐτοῦργον κλοπῆς, ἐγγράφοντες τὸ ὄνομα τοῦ ὀνόπου ἐπὶ κλειδῶν προσδεθέντες εἰς Ἐδαγγέλιον, ὅπερ ἐξήρητο ἐκ τοῦ δακτύλου νέας κύρη, ὡρισμένην προσοχὴν ἀπγγελλούσης ἢ ἢ κλειδῶν ἐκείνου, τοῦτο εἰσέρπειτο ὡς σημεῖον τῆς ἐνοχῆς.

οἱ θέλοντες νὰ μάθωσιν ἂν θὰ γίνη ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι, πίνουσι μυστηριωδῶς ἐξ αὐτοῦ, νομίζοντες ὅτι, ἂν κατὰ τὴν προσέγγισιν τῶν χειλέων κοχλάσῃ τὸ ὑδωρ, εἶναι αἴσιον τοῦτο σημεῖον. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἕτερος τρόπος, ὃν καὶ ὁ Sonnini ἀναφέρει. «Μετὰ τὴν ἐκ τῆς λειτουργίας ἀπόλυσιν, λέγει ὁ περιηγητὴς οὗτος, αἱ νεάνιδες ἀνοίγουσι τὸ ἀγγεῖον καὶ μετὰ τινα ἄσματα, ἀφ' οὗ τρεῖς σταυροκοπηθῶσι, λέγουσι: «Μεγάλε μου Ἀι-Γιάννη, κάμε ἂν θὰ πανδρευθῶ τὸν τάδε νὰ γυρίσῃ ἢ στάμνα δεξιά, καὶ ἂν δὲν τὸν πανδρευθῶ νὰ γυρίσῃ ζερβιά.»

Ἐτερον τρόπον μαντικῆς τοῦ κλήθονα ἀναφέρει ὁ ἀρχαῖον Ἑλληνικὴν μυθολογίαν συγγραφέας ἱερεῦς Χαρίσιος Μαχθάνος.

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τὰ θρησκευτικὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων λαῶν θεωροῦνται, καὶ δικαίως, ὡς τὰ πρῶτα καὶ παλαιότερα φιλολογικὰ μνημεῖα αὐτῶν οἱ περὶ θεῶν καὶ ἥρώων μῦθοι καὶ τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα ἐνέχουσιν ὑπὸ μορφῆν ποιητικὴν τὸ σύνολον τῶν ἐντυπώσεων καὶ ἰδεῶν τῶν πρῶτων ἀνθρώπων περὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ τοῦ σύμπαντος ἐν γένει: τὰ δὲ πρῶτα φιλολογικὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου τοιαῦτα καθόλου εἶχον θέματα, τὰς ἰδέας καὶ τὰ εἰσθητικὰ ταῦτα συστηματοποιοῦντα. Ἐκτὸς ὅμως ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἔργα ταῦτα ἀπωλέσθησαν, τὰ δὲ μέχρις ἡμῶν περισωθέντα περιορίζονται εἰς μεταγενεστέρους συνθέσεις καὶ εἰς διαπλάσεις τῶν ἀρχικῶν. Αἱ Βεδαί, τὰ ἱερὰ τῶν Ἰνδῶν βιβλία, περιέχουσι τινὰς ὕμνους προγενεστέρους τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἀρίων λαῶν, τῆς μεταναστεύσεως ὅλων ἐκ τῆς ἰνδικῆς εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀσίας μέρη, εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Εὐρώπην ἐν γένει. Ἀλλ' ἡ διάσωσις αὐτῶν ἐρείλεται εἰς τὴν ἰδιόζωνσαν σημασίαν, ἣν ἡ τάξις τῶν βραχμάνων ἐν Ἰνδικῇ ἀπέδιδεν εἰς τὴν πιστὴν διατήρησιν αὐτῶν, ἱερὸν καθήκον θεωροῦσα τὴν κατὰ γράμμα ἀπομνημόνευσιν τῶν βεδικῶν ὕμνων διότι ἐγράφησαν εἰς ἐποχὴν σφαιρικῆς οὐχὶ πλακίαν. Αἱ δὲ πρῶτα τῶν Ἰουδαίων θρησκευτικὰ βιβλία, καὶ ἰδίως ἡ Πεντάτευχος, ἢ ἡ σύνταξις οὐχὶ λαὸν βασιμῶς ἀποδίδεται εἰς τὸν Μωυσέα, κυρίως εἰπεῖν κατηρτίσθησαν ἐπὶ Ἐσδρα, μετὰ τὴν μετοικεσίαν τῆς Βαβυλωνος. Οἱ πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων θρησκευτικοὶ ποιηταί, ὁ Ὅρφευς, ὁ Ἄμφιον, ὁ Μουσαῖος εἰσὶ πρόσωπα μυθολογικὰ τῶν δὲ δημοτικῶν ποιημάτων, τοῦ παλαιότερου καὶ ἐξοχωτέρου μνημείου τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἢ σύνταξις τίθεται κοινῶς εἰς τὸν δέκατον περίπου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ἀλλ' ἡ περισυ-

ναγωγὴ καὶ γραφὴ αὐτῶν ἐγένετο μόλις κατὰ τὸν ἔβδομον, ἐπὶ Παισιστράτου.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συντάξεως καὶ τῆς γραφῆς τῶν ἀρχαιοτέρων φιλολογικῶν μνημείων τὰ διασωθέντα δὲ παρ' ἡμῖν χειρόγραφα, κατὰ φυσικὸν λόγον, εἰσὶ πολλῶ μεταγενέστερα, ἔνεκα τοῦ φθορῶ τῆς γραφικῆς ὕλης καὶ τῆς ἐπιδράσεως πολυπληθῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, πυρκαϊῶν, ναυαγίων καὶ ποικίλων ἄλλων τοιούτων τὰ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Πομπηίας εὐρεθέντα ἀπηνθρακωμένα χειρόγραφα, ὧν τινα διὰ παντοίων ἐπιστημονικῶν μέσων μόλις ἐν μέρει κατώρθωσαν ν' ἀναγνώσωσιν οἱ παλαιογράφοι, ἀνερχόμενα εἰς τὸν πρῶτον μ.Χ. αἰῶνα, ἴσως καὶ ὀλίγω πρότερον, εἰσὶ θεοκίως τὰ πάντων παλαιότερα. Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι ἀναντιρρήτως ὡς τὸ ἀρχαιότερον βιβλίον τοῦ κόσμου δύναται νὰ θεωρηθῆ πάπυρος τις ἀνακαλυφθεῖς πρὸ τριακονταετίας ἐν Θήβαις τῆς Αἴγυπτου καὶ διατηρούμενος νῦν ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων. Ὁ πάπυρος οὗτος ἐγράφη εἰκοσιπέντε περίπου αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ!

Ἐνεκα τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν ὀνόματος, καθ' ὃ οἱ τεθνεῶτες ἔδει ἀρτιμελεῖς καὶ ἀκέραιοι νὰ ἐμφανισθῶσι πρὸ τοῦ ἐν Ἀθῆναις δικαστηρίου, οἱ Αἰγύπτιοι πάσαν κατέβαλλον ἐπιμέλειαν ὅπως προφυλάττωσιν ἀπὸ ταχεῖς φθορᾶς τὰ πτώματα τῶν οἰκείων, καὶ τὰ κοσμήματα ἔτι καὶ τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα, ἅτινα ἔθετον ἐν ταῖς τάφοις αὐτῶν. Ἐκ τούτου τὰ αἰώνια καὶ μηδὲν ἐκ τῶν προσβολῶν τοῦ χρόνου ἔχοντα νὰ φθοθῶσι τεράστια μνημεῖα τῶν βασιλέων, αἱ πυραμίδες, καὶ ἡ τεχνικωτάτη ταριχεύει, δι' ὧν προσεπάθουν ἐξ ἴσου πρὸς ταῦτα διαρκεῖς νὰ καταστήσωσι καὶ τοὺς βασιλικούς νεκρούς. Εἰς τὰς ὑπογείους ἐκείνας κρύπτας, ὅπου οὐ μόνον ἡ ἀστάθεια τῶν πραγμάτων τοῦ ἐκτὸς κόσμου οὐδὲν ἴσχυε νὰ μεταβάλλῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ μετὰ δυσκολίας εἰσεχώρει, διατηρήθησαν ἀναλλοίωτα μετὰ τῶν νεκρῶν τῶν Φαραῶ καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, βιβλία, καὶ σκεῦη καὶ ἐνδύματα, καὶ καρποὶ τῆς γῆς. Οὕτω περισώθη καὶ ὁ πάπυρος, περὶ οὗ ἤδη ὁ λόγος. Εὐρέθη ἐν ὑπογείῳ νεκροταφείῳ τῆς ἐνδεκάτης δυναστείας, κειμένῳ ἐν τῷ μέρει τῆς νεκροπόλεως τῶν Θεβῶν, τῷ καλουμένῳ Δρακ-Ἀβού-Νατζζ, ὑπὸ τοῦ Γάλλου αἰγυπτιολόγου Πρίε, ἀπὸ τούτου δ' ἐπεκλήθη καὶ πάπυρος Πρίε.

Κατὰ ποῖον ἐποχὴν ἐκασίλευσεν ἐν Αἰγύπτῳ ἡ ἐνδεκάτη δυναστεία δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὠρισμένον. Οἱ αἰγυπτιολόγοι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν βασιλέων ἀναγεγραμμένων ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν, ἠδυνήθησαν κατὰ προσέγγισιν νὰ ἐξαγάγωσιν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς δεκάτης δυνάστεως δυναστείας συμπίπτει μὲ τὸν δέκατον ὀ-

γδοον αιώνα πρὸ Χριστοῦ. Ἐπὶ τῆς δυναστείας ταύτης τίθενται καὶ τὰ συμβάντα τοῦ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ· δύο δὲ πρὸ τούτου αἰῶνας, ἦτοι κατὰ τὴν εἰκαστὴν πρὸ Χριστοῦ, κατῆλθε, κατὰ τὴν διήγησιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἰς Αἴγυπτον ὁ Ἀβραάμ, ὅστις ὡς εἰκάζουσιν οἱ Αἴγυπτιολόγοι εὔραν αὐτὴν ὑπὸ τὴν ξένην δυναστείαν διατελοῦσαν τῶν ἐπιδρομέων Ἰζῶς ἢ ποιμένων ἢ ἐνδεκτικῆ δυναστεία εἶναι πολλῶ τούτων προγενεστέρων. Καὶ εἶναι μὲν ἀδύνατος πᾶσα συγχρονιστικὴ ἀπόπειρα, πρὸς ἀκριβῆ τῶν χρονολογιῶν ὀρισμὸν, πέραν τοῦ εἰκαστοῦ πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, διότι οὐδεμίαν ἄλλην πρὸς τὸ πρῶτον, ἐκτός τινων ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν, σώζεται μαρτυρία· ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε δημολογουμένων ἢ ἐποχῆ καθ' ἣν ἐγράφη ὁ πάπυρος Πρίς ἀνήκει εἰς τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα.

Τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἀρχαιότητα μαρτυρεῖ καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς γραφῆς. Τὰ ἱερογλυφικὰ σημεῖα, δι' ὧν παριστᾶντο ἰδέαι καὶ οὐχὶ φωναὶ ὡς διὰ τῶν γραμμῶν τῶν ἀλφαβητικῶν, εἰσὶ παλαιότατα, ἢ δ' εὔρεσις αὐτῶν τίθεται ὑπὸ τινων εἰς τοὺς χρόνους τῶν πρώτων Αἰγυπτίων βασιλέων· πρὸς εὐκολίαν εἶτα, διατηρηθέντα μόνον ἐν τῇ γραφῇ ἐπὶ σκληρῶν ὕλων, ἠπλοποιήθησαν, ὡς γνωστὸν, διὰ τὴν ταχυγραφίαν, καὶ αὕτη εἶναι ἡ καλουμένη *ἱερατικὴ γραφή*, κατόπιν δ' ἡ ἀπλοποίησις καὶ ἡ ἀπὸ τῶν πρώτων ἱερογλυφικῶν χαρακτήρων ἀπομάκρυνσις κατέστη μείζων ἐν τῇ δημοτικῇ γραφῇ. Πάπυροι τινες ἐν τῷ βρετανικῷ μουσεῖῳ διατηρούμενοι, ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐποχὴν περίπου καθ' ἣν ἔζη ὁ Μωϋσῆς, εἰσὶ γεγραμμένοι διὰ χαρακτήρων οὐχὶ καθαρῶς ἱερατικῶν, ἀλλ' ἀπλουστέρων ὅμως τῶν ἱερογλυφικῶν ἐν ᾧ ὁ πάπυρος περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν ἱερογλυφικὴν γραφὴν ἀπέχων πλεῖστον τῆς ἱερατικῆς· ἐγράφη δὲ ἄλλοι ὅτι ὅτε μάλιστα ἤρξατο ἀνακρινόμενος ὁ ἱερατικὸς χαρακτήρ τῆς γραφῆς.

Τί δὲ περιέχει; Ἡ κατανόησις αὐτοῦ εἶναι ἴσως ἡ μεγίστη τῶν δυσχερεῶν εἰς παρυσίαζέει. Ἀγγλος τις ἀπεπειράθη νὰ μεταφράσῃ αὐτὸν ἐν πραγματικῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ *Μηνιαίᾳ ἐπιθεωρήσει* (Monthly Review) τοῦ Λονδίνου τῷ 1856 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Περὶ ἐνός χειρογράφου τῶν χρόνων τοῦ φοίνικος βασιλέως Ἀσᾶ, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν Αἰγύπτῳ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀβραάμ*· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐσπερίχθη ἐπὶ εἰκαστικῶν τολμηρῶν, διότι τὰ ἀποτελέσματα εἰς 2 κατέληξεν ἕτερος σπουδαῖος Αἰγυπτιολόγος, ὁ Chabas, ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ ἐπιθεωρήσει* τῶν Παρισίων (1858) εἰσὶν ὅλως διάφορα. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἀρχαιολόγου τούτου προκτιθέμεθα βραχέα τινα, καίτοι καὶ οὕτως, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, δὲν ἠδυνήθη ἐντελῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὸν πάπυρον, οὐδ' εἶ-

ναι βέβαιος περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ὄσων ἠρμήνευσεν.

Ὁ πάπυρος Πρίς σύγκειται ἐκ σελίδων 18, ὧν αἱ δύο πρῶται χωρίζονται τῶν ἐπιλοίπων διὰ διαστήματος· ἐνὸς μέτρου καὶ 33 ὑπεκατομέτρων, ἐνθὰ ἐπιμελῶς ἀπεξέστησαν τὰ γραφέντα, θετικῶς ὅπως ἄλλα χρησιμώτερα αὐτῷ γραφῆ ὁ κάτοχος, ὅπερ ὅμως δὲν ἐποίησε. Δὲν εἶναι δὲ πλήρης, διότι αἱ πρῶται λέξεις τῆς πρώτης σελίδος ἀποτελοῦσι μέρος φράσεως ἀτελοῦς. Αἱ τρεῖς τελευταῖαι λέξεις τῆς 6' σελίδος *ου-εθ-πε* = παρῆλθεν, ἐτελείωσε, δεικνύουσι τὸ τέλος τῆς προηματικῆς ταύτης. Αἱ λοιπαὶ 46 σελίδες ἀποτελοῦσιν ἑτέρην αὐτοτελῆ καὶ πλήρη προηματικὴν, ἢ περιεργὸς εἶναι ἡ τὸ τέλος ἐμφαίνουσα φράσις· «Ἐτελείωσεν (ἀπὸ) τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι τοῦ τέλους αὐτοῦ, ὡς εὔρηται ἐν τῇ γραφῇ.» Ὅπερ δεικνύει ὅτι εἶναι ἀντίγραφον, καὶ οὐχὶ τὸ πρωτότυπον λόγου γέροντός τινος φιλοσόφου, οὗ τὸ ὄνομα Πτά· Ὅτεπ ἀναφέρεται ἐν τῷ κειμένῳ.

Αἱ πρῶται δύο σελίδες περιέχουσι γνωμικά τινα, τὰ πλεῖστα ἀκατανόητα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπάρχει καὶ ἡ ἀκόλουθος νοουθεσία περὶ ἐξασκήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας: «Ἐκδηλοῦσθε τὸ ὄνομα σου, δεικνύετε διὰ τῶν ὄσων λόγων, διὰ τῶν γενναίων φρονήματος καὶ τόλμης· ἃς κερποῦνται οἱ ἔκγονοί σου ἐκ τῆς σῆς διδασκαλίας. Πολλοὶ οἱ τρόποι δι' ὧν τιμωρεῖ ὁ θεὸς τὸν ἀπορρίπτοντα αὐτόν. Ὁ οἰκογενεάρχης δύναται νὰ διευθύνῃ τοὺς ἑαυτοῦ ἀπογόνους, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀνθρωπίνου σταδίου αὐτοῦ· εἰς τοῦτον ὀφείλουσι τὴν τροφήν, εἰς τοῦτον καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν.» Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ δὲ ἐξυμνεῖ ὁ γράψας ἀφελῶς λίαν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου του. «Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι κατανοήσωσι πᾶν τὸ γεγραμμένον ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ, ὡς τὸ εἶπον συνωδὰ τοῖς νόμοις περὶ πρώτων στοιχείων τῶν ἀρχῶν, θὰ θέσωσι ταύτην ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν, θὰ ἐπαναλαμβάνωσιν αὐτὴν ὡς γέγραπται, καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς θ' ἀρέσῃ αὐτοῖς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀντικείμενον εὐρισκόμενον καθ' ἅπανσαν τὴν χώραν, εἴτε ὄρθιοι ἴστανται, εἴτε κἀθηνται (εἴτε ἐργάζονται, εἴτε ἀναπαύονται.)

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ παπύρου, ἐκ 16 σελίδων ἀποτελούμενον, εἶναι, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, λόγος πλήρης τοῦ φιλοσόφου Πτά· Ὅτεπ, ὅστις ἐγράψα καὶ τὸν προηγούμενον λόγον, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ τέλους αὐτοῦ, ἐνθὰ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦτο. Τὸ πρῶτον φύλλον εἶναι εἰσαγωγή, εἶδος ἐπικλήσεως τοῦ θεοῦ Ὅσιριδος· ἡ εἰσαγωγή αὕτη ἀρχεται διὰ τῆς ἐπομένης ζωγραφῆς περιγραφῆς τῆς ἀθλιότητος τῶν γηρατειῶν.

«Λόγος τοῦ δημοσίου ἐφόρου Πτά· Ὅτεπ, ἐπὶ τῆς μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως τῆς ἄνω καὶ κάτω Αἰγύπτου Ἀσᾶ, τοῦ ἑσᾶει ζῶντος.

«Ὁ δημοσίος ἐφορος Πτά· Ὅτεπ λέγει· Ὁ Ὅσιρις, κύριέ μου, ὁ ἀρχὸν γηράσκει, ὁ μαρμαρὸς καταλαμβάνει τὴν θέσιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ ἐξασθένεισι ὁσήμερι αὐξεται, οἱ ὀφθαλμοὶ σμικρύνονται, ἢ ἀκοὴ ἀπόλλυται, τὸ θάρρος ἀμβλύνεται· τὸ στόμα κρυγάζει, δὲν ὀμιλεῖ πλέον· ἢ καρδίαν μηδενίζεται, δὲν ὑπάρχει πλέον δι' αὐτὴν σκίρτημα χαρᾶς· τόπος καλὸς μεταβάλλεται εἰς τόπον ἀνυπόφορον, ἢ αἰσθησι φεύγει καθ' ὀλοκληρίαν, τὸ γῆρας καθίστησι τοὺς ἀνθρώπους εἰς πάντα δυσχεροῦς· ἢ ὡς ἐκλείπει, δὲν ἀναπνεῖ πλέον· κοπιώδεις εἰσὶν αἱ κινήσεις καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάπαυσις.» Ἀλλὰ τὰ δεινὰ ταῦτα τοῦ γῆρατος· ἐπακολουθήματα ἐκλείπουσιν, ὅταν τὸν ἄνθρωπον φωτίξῃ ἢ ἐπιστήμη καὶ ἡ σοφία· ταύτην θέλει νὰ διδάξῃ, καὶ ἐπικαλεῖται πρὸς τοῦτο τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ θεὸς ἀποκρίνεται:

«Ἡ ἀγιότης τοῦ θεοῦ λέγει· «Δίδαξον αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ παρελθόντος· καὶ, ἔσται οὗτος τροφὴ τῶν παιδίων καὶ τῶν τελείων ἀνδρῶν. Ὁ κατανοῶν αὐτὸν θὰ καθίξῃ εἰς τὴν εὐχαρίστησιν τῆς καρδίας. Ὁ λόγος αὐτοῦ δὲν θὰ ἐπιφέρῃ κόρον.»

Ἐκ τοῦ προοιμίου τούτου φαίνεται ὅτι ὁ Πτά· Ὅτεπ ἠρέκεσθη νὰ συστηματοποιήσῃ γνωμικά καὶ παραγγέλματα, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἰσχύοντα καὶ τιμώμενα ἐν Αἰγύπτῳ, εἶδος παραδόσεως, ἢ τὴν ἱερότητα ἐπισφραγίζει ἢ αὐθεντία τοῦ θεοῦ. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ἀδύνατος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποβαίνει ἡ τελεία ἐξηγήσις τοῦ λόγου τούτου, ἐξ ἧς πολλὰς ἠδυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν πληροφορίας περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης φιλοσοφίας τῶν Αἰγυπτίων. Τὰ κατὰ τὰ μέρη τοῦ κειμένου περιστρέφονται πρὸ πάντων περὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδίων καὶ ἄλλα τινα ἠθικὰ κεφάλαια.

Ὁ τίτλος οὕτως εἰπεῖν τοῦ συγγράμματος, ὡς ἐπίσης καὶ λεπτομέρειαι τινες περὶ τοῦ συγγραφέως ἀναγινώσκονται εὐθὺς μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν· «Ἀρχὴ τῆς κατατάξεως τῶν ἀγαθῶν λόγων, τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ εὐγενούς ἀρχοντος, τοῦ προσφιλοῦς τῷ θεῷ, τοῦ υἱοῦ βασιλέως, τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ γένους αὐτοῦ, τοῦ δημοσίου ἐφόρου Πτά· Ὅτεπ, ὅπως διδάξῃ τοὺς ἀμαθεῖς τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀγαθοῦ λόγου, πρὸς ἀγαθὸν τῶν ἀκούοντων αὐτοῦ, πρὸς ὄλεθρον τῶν ὑπερπιδόντων αὐτόν.»

Ὅστε ὁ συγγραφεὺς ἦν υἱὸς βασιλέως, καίτοι δὲ πρεσβύτερος ὡς λέγει τοῦ γένους αὐτοῦ, δὲν ἐθαπίσμευον ὅμως, διότι τὸ ὄνομα του δι' οὐδενὸς σημείου δεικνύμενος τὴν βασιλικὴν ἀξίαν συνοδεύεται ἐν τῷ χειρογράφῳ. Ἐν τέλει ἀναφέρει τὴν ἡλικίαν του, ἣτις ἦν λίαν προγεθενηκυῖα, καὶ ἐκφράζει τὴν πρὸς τὸν βασιλέα πίστιν αὐτοῦ.

«Γέγονα ἀρχαῖος τῆς γῆς, διήνυσκα ἑκατὸν

δέκα ἔτη τῆς ζωῆς διὰ χάρισματος τοῦ βασιλέως καὶ ἐπινεύσεως τῶν ἀρχαιοτέρων, ἐκπληρῶν τὸ καθῆκόν μου πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὸν τόπον τῆς εὐνοίας.» (·)

Τοιοῦτον ἐν συντόμῳ τὸ ἀρχαιότερον βιβλίον ἐκ τῶν σωζομένων νῦν ἐν τῷ κόσμῳ. N. Γ. Π.

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΣΤΙΓΜΑΙ ΤΟΥ ΒΕΤΟΒΕΝ

[Λουδοβίκος Βετόβεν (Louis Van Beethoven), ὁ ἑξουχὸς γερμανὸς μουσικὸς, γεννηθεὶς ἐν Βόννῃ τῷ 1772 συνέθεσε πλείους ὄσας συμφωνίας καὶ μελόδραμα τὸν Φιδέλιον (Λεονώραν) καὶ εἰσαγωγὰς εἰς τὰ μελοδράματα Προμηθεῖα, Ἐγμόνδον, Ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν, κτλ. Συνέγραψε δὲ καὶ Πραγματεῖαν περὶ ἀρμονίας καὶ συνθέσεως. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 1827.]

Ὁ Βετόβεν ἄπαξ μόνον κατὰ τὸν βίον του ἠσθάνθη εὐτυχίαν, καὶ ἡ εὐτυχία αὕτη τὸν ἐθανάτωσεν. Ἀσίποτε πένης καὶ μικρῶν τῶν ἀνθρώπων διάγων, ἕνεκα τοῦ χαρακτήρος του, τοῦ φύσει μὲν ἀγρίου ἀλλ' ἐτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀδικίας καὶ περιφρονήσεως τῶν ἄλλων ἐξαγριωθέντος, συνέθεσε τὴν ὀρειότεραν μουσικὴν τὴν ὁποῖαν ἠδύνατό ποτε ἄνθρωπος νὰ συνθέσῃ. Διὰ τῆς ὀρειᾶς ταύτης γλώσσης ἐλάλει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὅτινες ὅμως δὲν κατεδέχοντο νὰ ἀκούσωσιν, ὅπως ἡ φύσις λαλεῖ διὰ τῆς οὐρανίας ἀρμονίας τοῦ ἀνέμου, τῶν ὑδάτων, τοῦ ἤσματος τῶν πτηνῶν. Ὁ Βετόβεν εἶναι ὁ ἀληθὴς προφήτης τοῦ θεοῦ, διότι μόνος αὐτὸς ἐλάλησε τοῦ θεοῦ τὴν γλῶσσαν.

Καὶ ὅμως τοσοῦτον κακῶς ἐξετίμησε αὐτὸν, ὥστε καὶ αὐτὸς ἠναγκάσθη πολλάκις νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς μεγαλοφυΐας του, πρᾶγμα δεινότατον εἰς καλλιτέχνην. Αὐτὸς δ' Ἄβδν δὲν εὐρισκεν ἄλλον τινὰ ἐπαινῶν νὰ τῷ εἴπῃ ἢ ὅτι εἶναι «δεξιὸς κυμβαλιστής.» Ὁ δὲ ἄν ἔλεγέ τις περὶ τοῦ Γερικῷ ὅτι «τρίβει καλῶς τὰ χρώματα», καὶ περὶ τοῦ Γαῖτε ὅτι «δὲν εἶνε ἀνορθογράφος» ἢ ὅτι «εἶνε καλλιγράφος».

Ἐνα εἶχε φίλον, τὸν Κοῦμμελ' ἀλλ' ἡ πονία καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀδικία ἐξηρέθηζον τὸν Βετόβεν καὶ τὸν καθίστων καὶ αὐτὸν ἐνίοτε ἀδικον· τούτου ἕνεκεν εἶχε δυσχεροσθηθῆ κατὰ τοῦ Κοῦμμελ, καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν ἐδλεπον ἀλλήλους. Πρὸς ἐπίμετρον δὲ τῶν δυστυχιῶν του ἐγένετο κωφός.

Τότε ὁ Βετόβεν ἀποχωρήσας εἰς Βάδεν, ἐξῆ ἐν λυπηρῇ ἐρημίᾳ λαμβάνων πονηρὰν σύνταξιν καὶ μάλιστα ἐπακουῶσιν εἰς τὰς ἀνάγκας του. Ἡ μόνη του χαρὰ ἦτο νὰ περιπλανᾶται ἐντὸς ὠραιοῦ δάσους παρὰ τὴν πόλιν, καὶ μόνος, παραδεδομένος εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν του, νὰ συνθέτῃ τὰς ὑψίστας συμφωνίας του, νὰ ἀνυψοῖ τὴν ψυχὴν του διὰ μελωδικῶν ἤχων πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ νὰ συνδιαλέγεται πρὸς τοὺς ἀγγέλους διὰ γλώσσης τῆς ὁποίας τὸ κάλλος ὄσα ἀνθρώπων δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ αἰσθανθῶσιν. Ἀλλ'

ὅμως καθ' ἣν στιγμήν οὐδ' ἄλλως εἶχε τὸν νοῦν του εἰς τὰ γήϊνα, ἐπιστολὴ τὸν ἐπικνήχτην ἀκοντα εἰς τὴν γῆν ὅπου τὸν ἀνέμενον νέκι θλίψαι. Ἀνεψιὸς περὶ τῆς ἀνκτροφῆς τοῦ ὁποῦ ὁ Βετόβεν εἶχε φροντίσει, καὶ ὅν εὐεργετήσας δι' αὐτὸ τοῦτο εἶτι μᾶλλον ἠγάπα, τῷ ἔγραψεν ὅτι εἶχε ἀναμιχθῆ ἐν Βιέννῃ εἰς δυσάρεστον τινα ὑπόθεσιν, καὶ ὅτι μόνη ἡ παρουσία τοῦ θεοῦ του ἠδύνατο νὰ τὸν σώσῃ.

Ὁ Βετόβεν ἐξεκίνησε καὶ χάριν οἰκονομίας διήνυσσε περὶ μέρος τοῦ δρόμου. Ἐσπέραν τινα, σταθεὶς πρὸ μικρᾶς καὶ πεπαλαιωμένης οἰκίας, ἐξήγησε φιλοζενίαν. Σημειωτέον δ' ὅτι ἀπέχετο τῆς Βιέννης πολλὰς ἡδὴ ὥρας καὶ αἱ δυνάμεις του δὲν τῷ ἐπέτρεπον νὰ ἐξικολουθήσῃ τὸν δρόμον του καὶ ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. Οἱ κάτοικοι τῆς οἰκίας τὸν ὑπεδέχθησαν, μετέσχε τοῦ δείπνου των καὶ ἔπειτα ἐκάθησε παρὰ τὴν ἐστίαν ἐπὶ τῆς καθέδρας τοῦ οἰκοδεσπότη.

Μετὰ τὸ δείπνον, ἐνῷ ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ κατεγίνοντο περὶ οἰκιακᾶς τινας ἐργασίας, ὁ πατὴρ ἀνέωξε παλαιὸν κλειδοκουμβάλον καὶ ἔκατος τῶν τριῶν υἱῶν του ἔλαβεν ἀνὰ ἓν μουσικὸν ὄργανον κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἐκρύβμισαν τὰ ὄργανά των, τοῦ πατρὸς δόντος τὸν τόνον, καὶ οἱ τέσσαρες συγχρόνως ἤρχισαν μετὰ τῆς συμφωνίας καὶ τῆς φυσικῆς ἐκείνης δεξιότητος ἦν μόνοι οἱ γερμανοὶ κατέχουσι. Φαίνεται δὲ ὅτι συνεικναι αὐτοὺς τὰ μέγιστα τὸ ἐκτελούμενον μουσικὸν τεμάχιον, διότι ἦσαν εἰς αὐτὸ προσπλωμένοι ψυχῇ τε καὶ σώματι· καὶ αἱ γυναῖκες δὲ καταλιποῦσαι τὴν ἐργασίαν των ἤκροῦντο, καὶ ἐπὶ τῶν ἀφελῶν μορφῶν αὐτῶν διεκρίνετο γλυκυτάτη συγκίνησις, καὶ ἀνεγινώσκαστο ὅτι ἡ καρδία των ἐπιέζετο. Τοῦτο μόνον ἐκ τῶν συμβαινόντων ἠδύνατο ὁ Βετόβεν νὰ ἐννοήσῃ, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ οὐδ' ἓνα μουσικὸν φθόγγον. Μόνον δὲ βλέπων τὴν ἀκρίβειαν τῶν κινήσεων τῶν μουσουργῶν, τὴν ἐμφύχουσαν τῆς φυσιογνωμίας των, ἧτις ἐδείκνυσεν ὅτι αἰσθάνονται ζωηρῶς, ἐφροντάζετο πόσον οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι ἦσαν ὑπέρτεροι τῶν ἰταλῶν μουσικῶν, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μουσικὰ μηχαναὶ καλῶς ἐρρυθμισμέναι.

Ὅτε ἐτελείωσαν, ἔσφιγγαν τὰς χεῖρας ἀλλήλων μετὰ παρρησίας, ὡς ἵνα ἐκφράσωσιν ἀμοιβαίως τὴν χαρὰν καὶ εὐδαιμονίαν τὴν ὁποίαν ἠσθάνθησαν, ἢ δὲ νεανίαι ἐρρίφθη κλαίοντα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς τῆς.

Ἐπειτα ἐφάνησαν ὡς συσκευασμένοι καὶ ἀνκλαθόντες τὰ ὄργανά των ἤρχισαν ἐκ δευτέρου. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ὁ ἐνθουσιασμός των ἐφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον· τὰ ὄργανά των ἦσαν ὕψα καὶ ἔλαμπον.

— Φίλοι μου, εἶπεν ὁ Βετόβεν, εἶμαι δυστυχέστατος μὴ δυνάμενος νὰ μεταάσχω τῆς χαρᾶς σας, διότι καὶ ἐγὼ ἀγαπῶ τὴν μουσι-

κὴν· ἀλλὰ, ὡς παρατηρήσατε, εἶμαι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν κωφός, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ ἀκούσω οὐδ' ἓνα ἦχον. Δότε μοι, παρακαλῶ, νὰ ἀναγνώσω τὴν μουσικὴν αὐτὴν ἧτις σας προξενεῖ τόσον ζωηρὰν καὶ γλυκεῖαν συγκίνησιν.

Ἐλάβε τὸ τετράδιον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐσκοτίσθησαν, ἢ ἀναπνοὴ του διεκόπη καὶ τὸ τετράδιον κατέπεσεν ἀπὸ τῶν χειρῶν του καὶ ἔκλαυσε. Διότι ἡ μουσικὴ τὴν ὁποίαν ἐξετέλουν οἱ χωρικοὶ καὶ ὑπὸ τῆς ὁποιᾶς ἐνθουσιαῖον, ἦτο τὸ «allegretto» τῆς εἰς li συμφωνίας τοῦ Βετόβεν.

Ὅλη ἡ οἰκογένεια συνθροίσθη περὶ αὐτοῦ καὶ διὰ νευμάτων ἐξέφραζον πάντας τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν περιέργειάν των. Ἐπὶ τινὰς εἰτι ἀκόμη στιγμὰς σπασμωδικοὶ λυγμοὶ δὲν τὸν ἄφρινον νὰ λαλήσῃ· ἔπειτα δὲ εἶπεν· «εἶμαι ὁ Βετόβεν». Τότε ἀπεκαλύφθησαν καὶ προσέκλιναν σιωπηλοὶ καὶ μετὰ σεβασμοῦ ὁ Βετόβεν τοῖς ἐξέτεινε τὰς χεῖρας, ἐκείνοι δὲ τὰς ἐθλίβον καὶ τὰς ἠσπάζοντο, ἐννοοῦντες ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ μεταξὺ αὐτῶν εὐρισκόμενος ἦτο καὶ «βασιλεὺς ὑπέρτερος». Καὶ τὸν ἐθεώρουν θέλοντες νὰ ἴδωσι τοὺς χαρακτῆράς του καὶ ἀνακαλύψωσιν ἐπ' αὐτῶν τὸν τύπον τῆς μεγαλοφυΐας, τὸν φωτεινὸν τῆς δόξης στέφανον περὶ τὸ πρόσωπόν του.

Ὁ Βετόβεν ἐξέτεινε τὸν θραχίονα καὶ τὸν ἠσπασθησαν, ὁ πατὴρ, ἡ μήτηρ, ἡ κόρη καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ τῆς. Ἐπειτα αἰφνης ἠγέρθη, ἐκάθησε πρὸ τοῦ κλειδοκουμβάλου, ἐνευσεν εἰς τοὺς τρεῖς νέους νὰ ἀναλάξωσι τὰ ὄργανά των, καὶ ἐξετέλεσεν αὐτὴς τὸ ἀριστοῦργημά του ἐκείνο. Ἦσαν ὅλοι ὡς μία ψυχῇ, καὶ ἤκροῦντο ἐν ἐκράσει, διότι οὐδέποτε μουσικὴ ὑπῆρξεν ὠραιοτέρα οὔτε ἐξετελέσθη ἀκριβέστερον.

Ὁ Βετόβεν ἔμεινε πρὸ τοῦ κλειδοκουμβάλου αὐτοσχεδιάζων ἄσματα εὐδαιμονίας, ἄσματα εὐχαριστήριζα πρὸς τὸν Θεόν, μουσικὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἄλλοτε ἐπὶ τῆς ζωῆς του εἶχε συνθέσει. Οὔτω δὲ παρήλθε μὲγα μέρος τῆς νυκτός. Ἀλλ' οἱ φθόγγοι ἐκείνοι ἦσαν οἱ τελευταῖοι τοῦ Βετόβεν φθόγγου.

Ὁ οἰκοδεσπότης τὸν ἠνάγκασε νὰ δεχθῇ τὴν κλίνην του, ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁ Βετόβεν εἶχε πυρετὸν ἠγέρθη καὶ ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην ἀέρος· ἐξῆλθε γυμνός εἰς τὴν παιδιάδα. Καὶ ἡ φύσις ὁμοίως ἐξέπεμπε τότε μεγαλοπρεπῆ ἀρμονίαν ὁ ἄνεμος ἔσειε τοὺς κλάδους καὶ οἱ κλάδοι συνεκρούοντο πρὸς ἀλλήλους, ἢ εἰσέδυσεν εἰς τὰς δεινροστομίαις ἢ περιεδινεῖτο κινούμενος καὶ κατασυντριβὼν πᾶν τὸ πρῶτον. Τοιαύτης οὐσίας τῆς νυκτός ὁ Βετόβεν ἐπλανήτο πολλὴν ὥραν ἔξω, καὶ ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν φιλοζενουσαν αὐτὸν οἰκίαν ἦτο παγωμένος. Προσεκάλεσαν ἰατρὸν ἐκ Βιέννης, ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς πρὸς θεράπειαν τῆς νόσου προσπαθείας, ὁ ἰα-

τρὸς μετὰ δύο ἡμέρας ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Βετόβεν θὰ ἀποθάνῃ. Καὶ ὄντως ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν ἢ ζωὴ τὸν ἐγκατέλειπεν. Ἐνῷ ἐψυχορραγεῖ ἐπὶ τῆς κλίνης του, εἰσῆλθεν ἄνθρωπός τις. Ἦτο δὲ ὁ Χοῦμμελ, ὁ Χοῦμμελ ὁ παλαιός, ὁ μόνος φίλος του. Εἶχε μάθει τὴν ἀσθένειαν τοῦ Βετόβεν καὶ ἤρχετο νὰ τὸν περιποιηθῇ καὶ νὰ τῷ δώσῃ χρήματα· ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ὁ Βετόβεν δὲν ἔλλαλει, καὶ μόνον βλέμμα εὐγνωμοσύνης ἠδυνήθη ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν Χοῦμμελ.

Ὁ Χοῦμμελ ἔκλινεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ ἀκουστικοῦ κέρματος, διὰ τοῦ ὁποῦ ἠδύνατο ὁ Βετόβεν νὰ ἀκούῃ λέξεις τινας δυνατὰ προφερομένας, τῷ ἐξέφρασε τὴν θλίψιν τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο βλέπων αὐτὸν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει. Ὁ Βετόβεν ἐφάνη ζωογονούμενος, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔλαμπαν καὶ εἶπε·

— Δὲν εἶναι ἀλήθεια, Χοῦμμελ, ὅτι ἤμην καὶ ἐγὼ κάτι τε; Αὐταὶ ἦσαν αἱ τελευταῖαι τοῦ λέξεως· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του προσήλωθησαν τῷ στόμα του διαστᾶλη ὀλίγον καὶ ἡ ζωὴ ἀπέπη.

Δ. Π. Α.

ΠΕΡΙΒΟΗΤΟΙ ΓΑΣΤΡΟΛΑΤΡΑΙ

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ περιβόητοι ἐγένοντο ἐπὶ γαστρολατρίας οἱ τρεῖς Ἀπίκιοι, πάντων δὲ περιφημώτατος ὁ δεύτερος, ἐπὶ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου ἀκμάσας. Συνέγραψε, λέγουσι, καὶ πόνημα περὶ μαγειρικῆς, καὶ τοσοῦτω περὶ τὰ τοιαῦτα κατέστη ἐντριβός, ὥστε ἐξ αὐτοῦ «πλακοίντων γένη πολλὰ ἀλίκια ὀνομάζονται», καθὰ λέγει ὁ Ἀθήναιος, ὡς σήμερον τὰ σαβαρὲν ἐνθουσιάζουσι τὴν εὐφρᾶ συγγραφῆς τῆς «Φυσιολογίας τῆς γεύσεως», οὕτως φέρουσι τὸ ὄνομα. Ὁ πλουσιώτατος Ῥωμαῖός τρυφητῆς διέτριβεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Μιντούρναϊς τῆς Καμπανίας ἐσθίων πολυτελεῖς κариδας, αἵτινες «γίνονται αὐτόθι ὑπὲρ τε τὰς ἐν Σμύρῃν μέγισται καὶ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀστακούς.» Ἀκούσας ὅμως ὅτι κατὰ τὴν Λιβύην ὑπάρχουσι ἐτι μεγαλείτεροι, ἐξέπλευσε παρευθὺς «οὐδ' ἀναμείνας μίαν ἡμέραν.» Πολλὰς ὑπέστη κατὰ τὸν πλοῦν κκουχίας, ἀλλὰ πρὶν ἢ εἰτι προσορμισθῇ εἰς τὸν τόπον ἢ ταχύτερος Φήμη εἶχεν ἡδὴ προαναγγεῖλαι εἰς τοὺς ἄλιεις τὴν ἔλευσιν τοιοῦτου πλάτου, διὸ καὶ «προσπεύσαντες προσήνεγκον αὐτῷ τὰς καλλίστας κариδας.»

— Δὲν ἔχετε μεγαλείτερος; ἠρώτησεν ὁ Ἀπίκιος τοὺς ἄλιεις, παρατηρῶν αὐτὰς μετὰ βλέματος περιφρονητικοῦ.

— Ὅχι, ἐξοχώτατε· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῶσι μεγαλείτεροι.

— Τότε πίσω! εἶπε πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου. Καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν χωρὶς οὐδὲ κἄν τῇ γῇ νὰ προσπελάσῃ.

1. Περὶ γαστρονομίας.

Ἡμέραν δὲ τινα ἐνθουμηθεὶς ὅτι πολλὰ εἶχε χρεῖα, χροῦτὸν δὲ ὀλίγον, μετεπέμψατο παρ' αὐτῷ τὸν ταμίαν του.

— Πόσα χρήματα μὰς μένουν; ἠρώτησεν ὁ Ἀπίκιος.

— Διακόσαιοι πενήκοντα χιλιάδες δραχμῶν, ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη ὁ Ταμίης.

— Μόνον;

— Μόνον.

— Ἐχει καλῶς.

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ Ἀπίκιος ἀπεχειρέτιζε διὰ παντὸς τὰς κариδας, πίνων δηλατῆριον ἀντί φαρμακείου διότι δὲν ἠδύνατο πλέον διὰ τοῦ γλίσχρου ἐκείνου ποσοῦ νὰ θύῃ εὐπρεπῶς τῇ θεῇ του...

Θέλετε δὲ γαστρομάρτυρας καὶ παρὰ νεωτέρους; Ἐνθουμήθητε τὸν οἰκονόμον (maitre d'hotel) τοῦ πρίγκιπος Κονδῆ, τὸν περιβόητον Βατέλ. Ὁ πρίγκιψ εἰστίχαι ποτὲ κατὰ τὸ 1671 ἐν τῇ ἐν Σικαντιγῷ λαμπρῇ αὐτοῦ ἐπαύλει τὸν τρυφηλῆς μνήμης βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον τὸν ΙΕ'. Τὰ πάντα εἰσὶν ἑτοιμα, μόνον οἱ ἰχθύες καθυστεροῦσιν. Ὁ Βατέλ περιμένει, ἀλλ' οἱ ἰχθύες καθυστεροῦσιν. Ὁ Βατέλ ἄρχεται ἀδημονῶν, ἰχθύες δὲν φαίνονται. Ὁ Βατέλ κλαίει καὶ ὀδυρόμεται, φωνάζει, κρυγάζει, οἱ ἰχθύες δὲν ἀποκρίνονται. Ὁ Βατέλ ἀπελπίζεται, οἱ ἰχθύες δὲν ἐμφανίζονται. Ὁ Βατέλ κόπτει τὸν λαϊμόν του, καὶ οἱ ἰχθύες καταφθάνουσι.

Βασιλικὴ τράπεζα ἄνευ ἰχθύων οὐδαμοῦ ἠκούσθη· ἠδύνατο λοιπὸν ὁ τάλας οἰκονόμος νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τοιοῦτον αἴσχος!... Αἱ τελευταῖαι λέξεις του ἦσαν «el la marée qui n'arrive pas!...»

Ἀλλ' ἂν ὁ Ἀπίκιος καὶ ὁ Βατέλ ἐνεγράφουν μετὰ τῶν μαρτύρων τῆς γαστρῆς, ὁ πρὸ αὐτῶν ἀκμάσας Λούκουλλος ὑπῆρξεν ἀνεκτιμήτως ὁ μέγας αὐτῆς ποντίφιξ. Ἀλλὰ τίς ὁ Λούκουλλος οὗτος; ἓνας ἐξαικυστός φαγᾶς, ὁ ἀποκριθῆ βεβαίως ὁ ἀναγνώστης. Καὶ ὅμως ὁ φαγᾶς οὗτος διέπρεψεν ἐπὶ στρατηγίᾳ καὶ πολιτείᾳ· ἐνίκησε κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν τὸν Μιθριδάτην, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἠττημένους λαοὺς αὐτοῦ πολιτεία ἐλέγγει ἄνδρα ἠπιον καὶ συνετόν. Ἐκαλλιέργει τὰ γράμματα καὶ ἐπροστάτευε τοὺς καλλιτέχνους, συνέγραψε μάλιστα καὶ ἑλληνιστὶ τὴν τοῦ μαρκεῖου πολέμου ἱστορίαν, ἢς μνημονεύει ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, ὅν παραβάλλει πρὸς τὸν τοῦ Κίμωνος. Εἶχε λαμπρὰν παρὰ τῷ Ταύσκῳ ἐκφυλὴν ἢν ἀπεθάναντισεν ὁ Κικέρων, ἐν ἣ πίνακες, ἀγάλματα, καλλιτεχνήματα, καὶ ὅ,τι δύναται νὰ τέρψῃ καὶ εὐφράνῃ τὴν ὄραν, πρὸς δὲ καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην τοῖς πᾶσι προσιτῆν. Πικραινοθεὶς δὲ τῶν τῆς πολιτείας κατώκει ἐν τῇ ἐπαύλει, ἀναγινώσκων κατὰ πρότιμῃσιν τὸν Ξενοφῶντα, ἀνατρεφόμενος τοῖς φιλοσόφοις καὶ πολυτελῶς ἐστίνων τοὺς προσερχο-

μένους ξένους, ιδίως δὲ τὸν Λούκουλλον. Ἀλλὰ τί ἐνθυμείται τὸν νικητὴν τοῦ Μιθριδάτου, τὸν συγγραφέα τοῦ μαρσικοῦ πολέμου ἢ τὸν ἀναγνωστὴν τοῦ Ξενοφάντος; Πάντα ταῦτα ἐπεσαν εἰς λήθην καὶ μόνον τὰ πολυτελῆ δεῖπνα διέσωσαν τοῦ ἀνδρὸς τὴν μνήμην, παρομιώδη αὐτὴν καταστήσαντα. Οὕτως ὁ περιδωξὸς στρατηγός, ὁ φίλος τοῦ Κάτωνος καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὁ προστάτης τῶν ἐν Ῥώμῃ Ἑλλήνων, ὁ συμβιωτὴν μετὰ τοῦ ἐξ Ἀττάλωνος φιλοσόφου Ἀντιόχου, ὁ περικλεῆς Ῥωμαῖος οὐτινος ὁ οἶκος ἦν «ἐστία καὶ πρωταεὶον ἑλληνικὴν τοῖς ἀρικνουμένοις εἰς Ῥώμην», δὲν εἶναι διὰ τοῦ πολυτελοῦ εἰμὴ «ἐνκ; φοβερὸς; φυχῆς!» Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ Λούκουλλος, δεῖπνων κατὰ μόνον ἢ μετὰ συνδικτημάτων, ἐσεβάσθη πάντοτε ἑαυτὸν, ὡς μαρτυροῦντι τὰ πολλὰ περὶ τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἀνέκδοτα. Ἐξενίζε ποτε ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀγαθοῦ; τινος; Ἑλλήνας, ἀναθάντας εἰς Ῥώμην καὶ εἰς τὴν πατρὶν λιτότητα εἰθισμένους. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἦσαν, ὡς φαίνεται, φιλότιμοι καὶ ἐπὶ τέλους ἀπέριψαν τὴν πρόσκλησιν, ἀσχυνόμενοι νὰ γίνωνται αἰτίαι τοιαύτης καθ' ἑκάστην δαπάνης. «Μὴ στενοχωρεῖσθε, ἄνδρες Ἕλληνας, εἶπεν ὁ Λούκουλλος μειδιῶν ἐκ τούτων γίνεσθαι τι καὶ δι' ὑμᾶς, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα διὰ τὸν Λούκουλλον.»

Ὁ Ἡσαῦ ἐπόλησε τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰακώβ ἀντὶ πινυκίου ἐψημένης φακῆς, — τί πείνα καὶ τί ἀδελφικὴ ἀγάπη! — ὁ Λούκουλλος ὅμως ἐξετίμα τὴν γαστέρα του καὶ περισσότερον ἢ ἐκεῖνος τὰ νερόδραστα αὐτοῦ πρωτοτόκια. Ὅτε ὁ Κικέρων καὶ ὁ Πομπήιος ἐδείπνησαν παρὰ τῷ Λουκούλλῳ ἢ τοῦ δεῖπνου σπατάλη ἀνέβη εἰς πεντήκοντα χιλιάδας δραχμῶν καὶ σημειώσατε ὅτι οὐδεμίς εἶχε προηγήθῃ πρόσκλησις, ἀλλ' οἱ δύο φίλοι, συνκνητήσαντες καθ' ὅδον τὸν ἐστιαστὴν, εἶπον αὐτῷ, ὡς καὶ ἡμεῖς λέγομεν καθ' ἑκάστην «Μὰς κάμνεις σήμερον τὸ δεῖπνον; ἀλλὰ σὰρ φασόν, χωρὶς ἐτοιμασίας, ἀπὸ τωρίσκουμένο.» Καὶ ὁ Λούκουλλος μετὰ πολλὰ ἔστερξεν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ γείνη τὸ δεῖπνον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἀπόλλωνος; ἀλλὰ le menu τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτο τετραγυμένον εἰς 50,000 δραχμῶν. Ἀλλ' ὅ,τι θαυμασίως ἀπεικονίζει ὁ ποιητὴς ὑψηλὴν ἰδέαν εἶχεν ὁ Λούκουλλος περὶ τῆς εὐγενεστάτης αὐτοῦ γαστρὸς, εἶναι τὸ ἐξῆς; ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ δεῖπνήσῃ μόνος, ὁ οἰκονόμος αὐτοῦ μίαν μόνον τράπεζαν, καὶ μέτριον παρέθηκε δεῖπνον, δι' ὅπερ ἀγκυκλήθη ὁ Λούκουλλος ἐκλάσειν αὐτόν. Τούτου δὲ δικαιολογουμένου ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον συνδικτημάτων, ἀρκοῦν ἐνόμισε τὸ δεῖπνον, «Τί λέγεις; εἶπεν ὁ γαστρίμαχος δεσπότης; δὲν ἤξεῖρα, καλὸν τυχεῖ, ὅτι σήμερον παρὰ Λουκούλλῳ δεῖπνεῖ ὁ Λούκουλλος;»

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΛΕΙΨΙΣ.

Κατ' οἶκον, ἢ ἐν δημοσίῳ σχολείῳ πρέπει νὰ **ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ;**

Ἄνδρες τινὲς μεγάλωρονες, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐρωτος αὐτῶν φλεγομένοι, πολλὰκις ἐνόμισαν, ὅτι ἡ νεολαία δύναται νὰ κενθάνῃ πλεῖονα πράγματα καὶ ν' ἀποφεύγῃ ἐλαττώματα πλεῖστα, μὴ φοιτῶσα εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα. Οὕτω λοιπὸν πολλοὶ γονεῖς, ἐξ ἄρκης πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν στοργῆς ὀρμώμενοι, ἐξεπίδυσαν ταῦτα κατ' οἶκον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς, ὅτι οἱ οὕτως ἐκπαιδευθέντες ἔμαθον πλεῖστα πράγματα, ἀντὶ δύο δέκα, ὅτι δὲ διεφύλαξαν τὰ τε ἤθη καὶ τὴν υγείαν κατὰ τὰ πρῶτα εἰκοσιν ἔτη τῆς ἡλικίας; ἀλλὰ καὶ ποσῶς δὲν ἀπεδείχθη, ὅτι τὰ ἄνη ἐκεῖνα, ἅτινα ὑπέσχετο τοῖς γλυκυτάτους τῶν καρπῶν, ἐφθάρησαν ἐν οἴκτρῳ ἀκκρήξῃ; Ὅσα κενθάνει ὁ παῖς κατὰ τὴν ψυχρὰν καὶ ἀψυχρὴν μέθοδον τῆς κατ' οἶκον ἐκπαιδύσεως, μὴ ἐξεγειρόμενος δι' ἀμίλλη, μὴ φοβούμενος ποινήν, δὲν ἐντυποῦσθαι δικριῶς ἐπὶ τοῦ νοῦς αὐτοῦ. Ἡ δὲ στενοχωρία, ἢν ὑπέστη κατὰ τὰ εἰκοσιν ἐκεῖνα ἔτη ἐν τῇ πατρικῇ ἐστίῃ, ἐξεγείρει αὐτὸν πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ ὠλεῖ εἰς ἄτοπα, ἅτινα μόνον τῇ νεαρῇ ἡλικίᾳ συγχωροῦνται. Ἡ ἐποχὴ ἄρα, καθ' ἣν πρέπει ν' ἀναπτυχθῶσι τὰ προτερήματα καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀνδρὸς, καταδαπανᾶται ἐν τῇ ἀργίᾳ καὶ τῇ ἀσωτείᾳ καὶ ἐτι πλεόν, συνήθειαι τινες, ἀποκτηθεῖσαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅπου ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος πατρικίος δὲν εἶχεν ἀντίπαλον οὐτ' ἀνταγωνιστὴν, καθιστῶσιν αὐτὸν ἀνίκανον νὰ ὑποστῇ τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ συγκρούσεις, καὶ δικαίωζονται ἐν αὐτῷ πάντοτε ἐλαττώματα τοῦ χαρακτῆρος, ἅτινα ἢ πρὸς ἄλλους ἀντιπαρστάσεις καὶ ἢ μετὰ τῆς κοινωνικῆς συγχρότισις, ἐνωρὶς ἀρξάμενοι, ἤθελον ἐκρίζωσαι ἀπ' αὐτοῦ.

Τοιοῦτο λοιπὸν εἶναι συνήθειαι τὸ ἀποτέλεσμα ἀνατροπῆς, σκοπούσης μὲν νὰ ἀναδείξῃ θαυμαστόν τινα ἄνδρα ἄνευ ἐλαττώματος, ἐλπίζούσης δὲ, ὅτι θέλει παράσχει τῷ δυστυχεῖ τούτῳ ἀνδρὶ τὰ πρῶτα ἀπέναντι τῆς ὀνειδιζομένης γενεᾶς τῶν συγχρόνων.

Τὸ σχολεῖον δὲ τοῦ συστήματος τούτου φαίνεται παραγῶν ἐκ τοῦ ὅτι δὲν λαμβάνεται ἀρκούντως ὑπ' ὄψιν, ὅτι σκοπὸς τῆς ἐκπαιδύσεως εἶναι οὐ μόνον ἡ τοῦ νοῦς ἀνάπτυξις, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ χαρακτῆρος διάπλασις. Διότι ὀλίγον ὠφελείται ὁ παῖς, γινώσκων ἀτελῆ τινα περὶ ὀυκτολογίας, ἢ ἀπαγγέλλων τροχάδην τοὺς τεχνικούς ὄρους τῆς βοττανικῆς, ὀμιλῶν περὶ ἀργίλου καὶ πολυκνδρίων φυτῶν, ὅταν αἴρῃ; ὁ τοιοῦτος παῖς κλαίῃ, ἢ ζημιωθῇ ἐν τῇ παιδιᾷ τῶν σπουδαίων ὥστε τὸ δημόσιον σχολεῖον διαπλάττει τὸν χαρακτῆρα. Ἐρχόμενος λοιπὸν ἐκεῖ ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας, ἐν ἣ διαφθείρεται, ὅπου ἢ προπαίτειαι θεωρεῖται εὐφυῆ καὶ ἡ ἰσχυ-

ρογνωμοσύνη εὐστάθεια, ὁ παῖς ἐν τῷ σχολείῳ ἐκτιμᾶται κατὰ τὴν ἀτομικὴν καὶ ἀληθῆ αὐτοῦ ἀξίαν. Ὅθεν, ἂν μὲν ἦναι δύστροπος, μένει ἀπομεινωμένος, ἂν δὲ ὀργίλος, βραβίζεται. Καὶ ἵνα συλλήβδην εἰπωμεν, ἐν τῷ σχολείῳ προαλείφεται ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀγῶνας, ἐπὶ τὰ δυσχερῆ ἔργα τοῦ δικαστικοῦ ἀνδρὸς, τοὺς κινδύνους τοῦ στρατιώτου. Πάντα δὲ ταῦτα εἰσι πολλῶ σπουδαιότερα ἀπλῆς γνώσεως ἀποκτήσεως. Διότι πολλοὶ μὲν ἀναπτύσσουσι τὰς γνώσεις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ὀλίγοι ὅμως μετὰ τὸ εἰκοστὸν μεταβάλλουσι χαρακτῆρα.

JOHN RUSSELL.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Εἰς Τουρκίαν πολιτικός, εἰς Ἀρμένιος καὶ εἰς Ἑυρωπαῖος διπλωμάτης συνδιελέγοντο ἡμέραν εἰνὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος μετὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ.

— Μάτην κοπιᾶτε, εἶπε πρῶτος ὁ Ἑυρωπαῖος, προσπαθοῦντες νὰ ἐμφυτεύσῃτε ἐν Τουρκίᾳ τὸ εἰσωπτικὸν αὐτὸ φυτὸν τὸ καλούμενον Σύνταγμα, ὅπερ ἵνα ἐπιτύχῃ καὶ βίωθῃ ἔχει ἀνάγκην ἄλλης ἀτμοσφαιρῆς. Φρονεῖτε σπουδαίως ὅτι τὸ σύνταγμα θὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν ἐνεστῶσαν πολιτικὴν κρίσιν καὶ ἰδίως ὅτι θὰ ἦναι ἡ πανάκεια ὄλων τῶν κακῶν ὑφ' ὧν πάσχει ὁ τόπος;

— Βεβαίως, ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος, τὸ σύνταγμα δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ καταστραφῇ εἶναι ἀπὸ τοῦδε φθαρτον. Οὐδὲ εἰς ὑπάρχει νοῦμον Τουρκὸς μὴ ἀναγνωρίζων ὅτι εἶναι ἀναγκάσιον, ἀπαραίτητον μάλιστα, εἰς τὴν ὑπαρξίν τῆς αὐτοκρατορίας. Παρατηρήσατε, ἄλλως τε, ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅτι εὐκολώτερον εἶναι νὰ μὴ δοθῶσι παντάπασιν ἐλευθερίαι εἰς λαόν τινα ἢ νὰ τὸν ἀφαιρεθῶσιν, ἀφοῦ ἀπήλαυσεν αὐτῶν ἔστω καὶ διὰ μίαν μόνον στιγμὴν.

— Θὰ εἶχατε δίκαιον, ὑπέλαβεν ὁ Ἑυρωπαῖος, ἐὰν οἱ Τουρκοὶ ἦσαν ἄξιοι τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, ἀλλ' ὑποστηρίζω καὶ ἀποδεικνύω ὅτι δὲν εἶναι. Ὅπως ἀπολαμβάνῃ λαὸς τις τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν δὲν ἀρκεῖ νὰ τὰς ἔχῃ, πρέπει νὰ τὰς ἐκτιμᾷ; οἱ δὲ Τουρκοὶ εἶναι ὅλως ἀνίκανοι πρὸς τοῦτο, ἔνεκα τῶν ἠθῶν τῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν. Ἀπλῆ τις παραβολὴ θὰ σὰς πείσῃ καλλίτερα περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης ἢ τὰ ἰσχυρότερα ἐπιχειρήματα. Εἰς ἐκ τῶν φίλων μου, Πρόξενος ἐν Ἀδένῃ, μοὶ διηγεῖται ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν προσεκάλεσεν εἰς τὸν οἶκόν του Ἀραβὰ τινα Σέχην, εἰς ἣν προσέφερε ψυχρὸν πόντισιον. Ὁ Ἀραβὶ τοσοῦτον εὐχαριστήθη ἐκ τῆς γούσεως τοῦ ποντισίου ὥστε ἠρώτησε τὸν Πρόξενον ἐὰν ἠδύνατο νὰ εἶρῃ τοιοῦτον ἐν τῇ ἀγορᾷ. «Ὅχι, τῷ εἶπεν ὁ Πρόξενος, διότι τὸ πα-

ρασκευάζω μόνος μου» καὶ τῷ ἐξήγησε τὸν τρόπον τῆς παρασκευῆς. Ὁ Σέχης ἐπανεβλὼν εἰς τὸν οἶκόν του, προσεκάλεσε τοὺς ἀρίστους τῶν φίλων του. — Ἐλάτε, τοῖς εἶπε, νὰ σὰς προσφέρω ἐν ἐξείσιον ποτῶν, τὴν παρασκευὴν τοῦ ὁποίου ἐδιδάχθη παρ' ἐνὸς σοφοῦ Ἑυρωπαίου καλέσας δὲ τὸν ὑπηρέτην τοῦ ἐπανελάθε λέξιν πρὸς λέξιν τὰς ὁδηγίας τοῦ Πρόξενου.

— Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν νερὸν ἀπεσταλαγμένον, ἀφέντη, εἶπεν ὁ ὑπηρέτης. — Δὲν πειράζει, πάρε νερὸν τοῦ πηγαδιοῦ. — Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ζάχαρι. — Πάρε μέλι. — Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν κενέλλαν. — Πάρε πιπέρι. — Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν οὔτε λεμόνι οὔτε κονιάκ. — Πάρε ξύδι καὶ βράκι.

Οἱ προσκεκλημένοι τοῦ Σέχης, ἐξηκολούθησαν ὁ Ἑυρωπαῖος διπλωμάτης, ἄρα γευσάμενοι τοῦ οὕτω παρασκευασθέντος ποντισίου εὗρον ὅτι ἦν ἀηδέστατον ἱατρικὸν, καὶ εἶχον δίκαιον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει νῦν καὶ περὶ τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος. Σὰς λείπουν τόσα καὶ τόσα πράγματα ὥστε τίποτε ἄξιον λόγου δὲν θὰ κατορθώσῃτε ἢ τοῦλάχιστον τίποτε ἀνάλογον πρὸς τὰ Ἑυρωπαϊκὰ συντάγματα.

Ὁ τε Τουρκὸς καὶ ὁ Ἀρμένιος ἐσιώπησαν. Α. Μ.

ΕΙΣ ΕΜΑΥΤΟΝ

Λησμονῶν σεαυτὸν καὶ πᾶν θεῖον, εἰς τὰ πέριξ τὸ βλέμμα περιστρέφεις καὶ εἰς πᾶν τὴν ὕλην εὐχαριστοῦν προστρέχεις ἀνευδοκίᾳς. Ἀλλ' αἴφνης φοβερὰ νέφη ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν σου ἐγείρονται, θέλλε τὰ πλαστὰ χαρῆς ἀντικείμενα ἀνατρέπει καὶ τὴν ἐψιμυθιωμένην ὕλην ἀποψιλοῦσα, ὑπὸ τὴν οἰκτρὰν αὐτῆς μορφήν σοὶ παρουσιάζει. Βλέπεις τότε τὴν ἀλήθειαν, βλέπεις πόσον μακρὰν αὐτῆς ἐπορεύεσο, καὶ μετὰ τρέμοντος χεῖλους καὶ παλλούσης καρδίας παρ' αὐτῆς σωτηρίαν ζητῶν, πρὸς αὐτὴν τὸ βῆμα διευθύνεις. Πλὴν ὀλίγη παρέρχεται ὥρα, κοπάζει ἡ θέλλε καὶ ὁ αὐτὸς ψευδὴς πέπλος ἀναπατανόμενος, καλύπτει αὐθις τὰ πάντα. Ἀλλάσσεις τότε τὸ βῆμα, ἀφίνεις σεαυτὸν νὰ ἀπατηθῇ καὶ νὰ λησμονήσῃ τὴν ἀλήθειαν. . . . ὦ! πόσων δακρύων ἄξιος εἶσαι! διὰ τί τοσοῦτον τυφλώτεις; Τί θέλεις λοιπὸν; Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ βίου σου τρικυμία νὰ σὲ περικυκλώσιν, ἵνα ἔχῃς τὸ βλέμμα ἐνδελειχῶς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐστραμμένον; Ἀλλὰ διὰ τί τότε ἀδημονεῖς, ὁπότεν αὐτὰ ἐπέρχονται; Σίγα, διότι Ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τοῦ νεύματος τὸ ἄπειρον ὑποτάσσει, εἶναι μὲν εὐσπλαγχνος, ἀλλ' εἶναι καὶ δίκαιος.

Ὅποτεν ἡ ψυχὴ σου κυριεύεται ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ φοβῆσαι μὴ εἰς βάρβαρον ἐξολισθήσῃ, ζήτησον ἐν τῇ διανοίᾳ σου ἀντικείμενον

εὐγενεστέρου αἰσθημάτων καὶ δυνάμενου νὰ ἀντιροπῆσῃ τὴν πρὸς τὴν κακίαν φορὰν σου, παρουσίαν σου σκεπῶ καὶ ἀφῆσον τὴν διάνοιάν σου ὑπ' αὐτοῦ νὰ καταληφθῇ. Ἐὰν ἐπιθυμῆς νὰ ἀπαλλάτῃσαι τῶν κακιῶν, ἐὰν αἰσθάνῃσαι τὴν ἐκ τούτου εὐτυχίαν, σὺλλεγε ἐν τῇ φῶϊ τοῦ βίου σου τὰς εὐγενεῖς ἐντυπώσεις ὅσαι σοὶ προβάλλονται, διατῆραι ἐκείνας, αἰτίνας εἶδες ὅτι βαθύτερον συνεκίνησαν τὴν ψυχὴν σου, καὶ ὁπόταν σοὶ ἔλθῃ δεινὴ τις στιγμή, ἀντίταξόν πρὸς τὸ δάκρυον αἰσθημα τὴν ἐκ τούτων ἀρμόζουσαν καὶ ἐσο βέβαιος, ὅτι θέλεις ἐξέλθει νικητὴς ἐκ τῆς πάλης.

Ὅποταν ἄλλοι διὰ λόγων ἢ πράξεων βραβεύσῃ σοὶ ἐπιφέρωσι πληγὰς, κενὸς εἶναι νὰ σκεφθῆς ὁπόσῃ λύπῃς παρῆς καὶ θύσῃσαι, ὁμοίως καὶ σὺ πρὸς τοὺς ἄλλους πολλακις φερόμενος. Λυποῦ τοὺς ἄλλους, ὡς σὲ, καὶ ἕκαστον βέλος κατ' αὐτῶν ῥιπτόμενον θεωρεῖ ὅτι φέρεται κατὰ τοῦ στόχου σου. Αἰσθανόμενος οὕτω τὰς πικρίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δυστυχιῶν, μηδὲποτε ἄνευ σκοποῦ ὠφελείας λύπει τοὺς ἄλλους. Οὕτως, ἐὰν δὲν ἐλπίζῃς νὰ τύχῃς παρ' ἄλλων τοῦ ἴσου, τούλαχιστον θέλεις ἔχει γλυκεῖον παρηγορίαν, ὅτι τῶν δεινῶν σου δὲν εἶσαι σὺ ἡ αἰτία καὶ θέλει ἀνταρτῆσαι ἡμέρα, καὶ ἦν ἀπολύσεις ἀνταρτιζόν τῆς ὑπομονῆς σου.

Διὰ τί ἀδύνατοι μὴ κατορθῶν ὅ,τι ἡ διαγωγή σου καθιστᾷ ἀδύνατον; Παύσον νὰ ἐλπίζῃς ὅτι δύνασαι νὰ ἦς ἔρμαιον ταπεινῶν αἰσθημάτων καὶ συγχρόνως νὰ εὐρίσκης πρόθυμον τὸ μειδίσμα ἐπὶ τῶν χειλέων ἐκείνων, ἅτινα ἠδύνακτο νὰ σὲ καταισθήσωσιν εὐτυχῇ. Παρὰδίδων σκευτὸν εἰς τὰς ἀγενεῖς διαθέσεις σου, οὐδὲν ἄλλο κατοροῖς εἰμὴ ἐρινύς αἰώνια συντροφίης σου νὰ γείνη, ἦτις νὰ σὲ καταταρανῇ, αἰωνίως ζῶσιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὴν ἀπεχθῆ ἐικόνα τοῦ παρελθόντος σου παρουσιάζουσα. Πρόσεχε καὶ φοβοῦ πολὺ, διότι εἰς ἀχνῆς μέχρι τοῦδε ἐπιλανθήνης πέλαγος λίαν μακρὰν εἶναι ἡ ξηρὰ, τὸ κύμα ὀργίλον μυκᾷται καὶ εἶναι φόβος μὴ καὶ εὐθυπορῶν ἐν τῷ μέλλοντι, μηδὲποτε πλέον δυνήθῃς νὰ φθάσῃς εἰς λιμένα.

Ἐὰν θέλῃς νὰ ζήσῃς εὐτυχῆς, προσπύθησον νὰ θέσῃς κύριον σκοπὸν τοῦ βίου σου ἀρχὴν ἀνωτέρων τῆς ὕλικότητος, ἢν δὲν φοβεῖσαι νὰ ἀντρέψῃσαι τὰ ἀνθρώπινα συμφέροντα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Ἀπένισον πρὸς τὸν γενικὸν τῶν πάντων σκοπὸν, καὶ διὰ τῶν ἀσθενῶν σου δυνάμεων ἐργαζόμενος, προσπάθει νὰ τείνῃς πρὸς αὐτόν. Οὔτε τὰς μομφάς, οὔτε τὰς ἀδικίας τούτου τῶν ἄλλων θέλεις φοβηθῆναι, διότι αὐταὶ οὐδὲν ἀκολούθει τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν ὁδόν. Μηδὲποτε

δειλιάσῃς· διότι δύναις ἀνθρωπίνης ἀνωτέρω μακρόθεν σὲ χειραγωγεῖ καὶ σὲ διαφυλάττει. Καὶ σὲ καὶ πάντα τὰ σκευτοῦ ἀφιέρωσον εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ μὴ δισταῖς λαμπὰς δι' αὐτὴν νὰ κηρῆς, ὅταν ὁ λόγος σὲ διατάξῃ.
Εἰς τοὺς.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν ὑπάρχουσιν ἐπίσημοι κρίσιμοι χρόνοι στιγμαὶ καὶ αἰ μίας μόνης ὥρας ἢ παρκελήσεως ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀπώλειαν δλοκληροῦ ἐκατονταετηρίδος.
* * * Μία φουχτα καλῶν πράξεων ἔχει πλεοντέραν ἀξίαν ἐνὸς κοιλοῦ ἐπιστήμης.

ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΠΟΙΗΣΙΣ

Μαλλὶ καὶ ζουβίρι πιάσθησαν οἱ δύο κριτικοὶ μας. Ὁ ἓνας λέγει: «Ποιητὴν διὰ νὰ ὄγῃ ἢ γῆ μας νὰ γείνη πρὶν ποιητικὴ καὶ ἠεροσφαίρα πρόπει» καὶ εἰς τὸν ἴδιόν μας ὄρανον ὅ,τι ζητεῖ δὲν βλέπει. Ὁ ποιητὴς δὲν γίνεταί, γεννάται, ὁ ἄλλος λέγει, ἀλλ' ὅμως τῆς γεννήσεως τὰ ὅρια ἐκλέγει τὴν Ποίησιν ἀπ' τὴν ὁδὸν Σταθίου ἐξορῆσαι, καὶ εἰς λόγγους μόνον καὶ εἰς θοανά μας τὴν περιορίζει. Λέγει ὁ ἓνας: «Φράγκικο ἔφρασε καπέλο, καὶ Ποίησιν μὴ φράγκικο καπέλο δὲν τὴν ὀλέω.» Ὁ ἄλλος λέγει: «Ἡ Ποίησις δὲν θέλει ξένα γυνάτια, τὴν φουστάνελλον αἰ φορῆ καὶ ἀρετῆ τὴν μομοπότα!»

Ἡ φίλοι, ἀγαπήσατε καὶ συμφιλοσηθετε, ἀφοῦ εἰς τὸν κατό τῆς γραφῆς καὶ οἱ δύο συμφορεῖσθε. Διότι, μὴ πρὸς ἕαρος; καὶ καὶ μὴ συμπαθεῖσθε; Διότι, καὶ οἱ δύο καὶ ἀδικον καὶ οἱ δύο σας. Καὶ, δὲν τοὺς κίμωνον δέδια τὸς σπόρους οἱ τεχνίται. Ναί, ἀν τὴν θύλας γόνιμον τὸν σπόρον, ἀπαίτεται νὰ εὐρηθῇ δύναις τὴν γῆν, θροσὶν τὴν ἀτμοσφαίρα. Ἡ γῆ καλὰ. Πλὴν δεῖξετε εἰς τὸν κόσμον πέρα πέρα ποὺ εἶναι γῆ τῶσον πτωχῆ, θροσὶς τῶσον ὄλιγη; ὡστε γορταῖο δὲν ἔσται ἡ ἄνοδος δὲν ἀνοίγει; Εἰς ἕνα μέρος πλάτανος, θροσὶς ἄλλου φουρόνας, ἄλλου ἢ τριανταφυλλίαι καὶ ἄλλου ἢ ἀνεμώνη τὴν γῆν ὁ Πλάτανος ποὺ πτωχῆ ποὺ πλούσια στολίζει, ἀλλ' ἡ πτωχῆ ἢ πλούσια παντοῦ τὴν προτινίζει.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Λοιπὸν μὴ ἀπελπίζετε καὶ μὴ μοιρολογεῖσθε. Πάντα ἡ ποιησις θὰ ζῇ, καὶ Χάρου δὲν φοβεῖται· ἐνὸς τ' ἄτρα τ' ὄρανον ἡ γροσὸν φουτὶ γημάτα, καὶ ἡ φῶτις ἔχει ἄνοσιν καὶ ἡ ἀνθρωπότης νεκρά. «Ὁχι, ὅ φίλοι κριτικοὶ, μὴν εἰσθ' ἀπελπισμένοι» ὁ σπόρος τῆς ποιήσεως τὴν γῆν μας πάντα μῖνει, πλὴν θέλει κόπον καὶ καρδίαν καὶ ὑπομονήν, καὶ ἀξίησιν, νὰ γείν' ὁ θάμνος πλάτανος, τὸ θροσὶς κυπρίσαι! Τὴν φλόγα τῶρα σὸςτατε ποὺ τῶσον σας ἀνάπτει. Δὲν ὠφελεῖ τὴν ποιητὴν ὁ θρόνος σας; τὴν βλέπεται. Ἄντι νὰ χλαίτε, λέγετε καὶ ὁ ἓνας σας καὶ ὁ ἄλλος τὰ λόγια ποσὶν ὁ Βεζιακ ὁ ποιητὴς ὁ Γάλλος; «Τὸ ἄνοδος τῆς ποιήσεως ὅπου καὶ ἂν πᾶς ἀνθίζῃ, πλὴν τὸ πατεῖ κανεῖς συχνὰ καὶ δὲν τ' ἀναγνωρίζει.»
Λ. Β.

Ἡ βίβλος τυπογραφικῶν ἔργων ἐν Λονδίνο.
Μηνὶ ἰουνίῳ 1877 συμπληροῦται τετρακοσίαι τερταὶ ἀπὸ τῆς εἰς Λονδίνον εἰσαγωγῆς τῆς τυπογραφίας. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ δημάρχου συ-

νήθον πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν αἰθουσαν τοῦ Mansion House πλειστοὶ λόρδοι, κόμισται, βουλευταὶ, καθηγηταὶ, ἀρχιεπίσκοποι, ἐπισκοποὶ, ξένοι, λόγιοι καὶ διπλωμάται, μετὰ πολλὰς δὲ καὶ ἐνθουσιώδεις ἀγορεύσεις ἀπεφάσισαν νὰ διενεργήσωσιν ἐν τῇ ἀγγλικῇ πρωτεύουσῃ ἕκθεσιν, ἐπιδεικνύουσαν τὰς ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν προόδους τῆς τυπογραφίας ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1477 ἕως τῆς σήμερον. Ἰδίως δὲ ὁ περιφανὴς μυθιστοριογράφος Τρόλλοπ παρετήρησεν ὅτι ἡ τῆς τυπογραφίας εἰς Ἀγγλίαν εἰσαγωγή, ἐάν τε ὡς ὑποκειμενον ἐξετασθῇ, ἐάν τε ὡς σύμβολον τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐποχῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἡμερώσεως, εἶναι πανήγυρις ἐθνικὴ, ἢς δεῖον νὰ συμμετάσχωσι καὶ οἱ ἄλλοι πεπολιτισμένοι λαοί. «Εἰς τὴν τυπογραφίαν, εἶπεν, ὄρεται ἡ Μεγάλη Βρετανία εἰς τὴν διάδοσιν τῆς φιλολογοῦσας, τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐλευθερίας τῆς καὶ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἐμπορίου τῆς, δι' ὧν ἀπεδείχθη μεγάλη ἐνδραγείτις ἀπάσης τῆς ἀνθρωπότητος». Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας κόμης Μόνστερ εἶπεν, ὅτι, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς χώρας, ἐν ἧ τὸ πρῶτον ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία, θὰ κοινωνήσῃ ἅπτενος τῆς ἐθνικῆς πανηγύρεως, ἦτις ἐπι μᾶλλον θὰ συσφίγῃ τοὺς πολυειδεῖς δεσμούςς δύο μεγάλων αἵματι καὶ πνεύματι συγγενῶν λαῶν. Μετὰ πολλῆς ἀγαλλιᾶσεως ἔμαθε παρὰ τοῦ λόρδου δημάρχου ἡ δημόσιος ὅτι ἡ ἄνεσσα Βικτωρία θὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἕκθεσιν ὅσα ἐν τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ ἀπόκεινται βιβλία τοῦ Κάξτωνος. Ὁ ἐκ Λονδίνου μεγαλέμπορος Κάξτων εἶχε σταλῆ παρὰ τοῦ Ἐδουάρδου Δ' τῷ 1464 εἰς Ὀλλανδίαν πρὸς συνομολόγησιν συνθήκης ἐμπορικῆς, ἐνταῦθα δὲ ἠσυχολήθη ἔπειτα εἰς τὴν γαλλικὴν φιλολογοῦσαν καὶ μετέφρασεν ἀγγλιστὶ διαφόρους αὐτῆς συγγραφεῖς. Ἐν Βρόγγες ἐξέμαθε τὴν τυπογραφίαν, καὶ ἐτύπωνεν ἀγγλικὴν μετάρρασιν τοῦ βιβλίου τοῦ Κεσσὸλν περὶ τοῦ περικοῦ παιγνιδίου σάχ. Ἐν ἀντίτυπον ἡς ἐδημοσίευσεν δευτέρως βιβλίου Σολλοῦ ἱστορικῶν ἐπώληθη ἀντὶ 4000 λιτρῶν κατὰ τὸ 1812, ὁπότε οἱ Ἀγγλοὶ εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ μονομανίας τοῦ ἀγοραῖον τὰ βιβλία αὐτοῦ. Τελευταῖον διελύθη ἡ δημόσιος, ἀφ' οὗ ἀπεφάσισεν νὰ συλλεχθῇ δι' ἀδρῶν ἐράνου κατ'ἑταίρειον κεφάλαιον πρὸς ἐπιχειροῦσαν γεγραμμάτων στοιχειοθετῶν ἢ τῶν χερσεουσῶν οἰκογενειῶν των.

ὑποδήματα ἐξ ἀνθρώπινου δέρματος.

Ἡ ἀγγλοσαξωνικὴ φυλὴ εἶνε θετικὴ, ἀγαπᾷ δηλαδὴ τὰ πράγματα. Τινὲς ἐρωτῶσιν ἂν κατὰ τὸν αἰῶνα τούτου, ὅτε τὰ πάντα χερσευόμενοι, δὲν εἶνε προτιμώτερον νὰ πορίζωνται ὠφέλειαν τινὰ ἐκ τῶν νεκρῶν ἀντὶ νὰ τοὺς θάπτωσι! Τὰ ὅσα τοῦ ἀνθρώπου ἔχουσι τὴν ἀξίαν των ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἀλλὰ τὸ δῆμα; Δυὸ ἀξιότιμοι

ὑποδηματοποιοὶ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐσκεφθήσαν ὅτι ἐκ τοῦ ἀνθρώπινου δέρματος δύνανται νὰ κατασκευασθῶσιν ἀπαλώταται μποτῖναι διὰ τοὺς τρυφεροὺς πόδας τῶν κυριῶν! Κατεσκεύασαν δὲ καὶ ἐξέθησαν δύο ζεύγη ἐκ τοιούτου δέρματος! Ὠραία ἀνακάλυψις!

ἄξιωμα τουρκικῆς ὑπεροφίας.

Τὸ ἐπόμενον ἐγγράφον, τὸ ὅποιον ἀποσπῶ ἐκ τινος ἐφημερίδος, εἶνε κήρυξις πολέμου τοῦ σουλτάνου Μωᾶμεθ τοῦ Δ', συγγρόνου Λεοπόλδου τοῦ Α' τῆς Αὐστρίας, Λουδοβίκου ΙΔ' τῆς Γαλλίας, Πέτρου τοῦ Μεγάλου τῆς Ῥωσσίας καὶ ἄλλων ἡγεμόνων, πρὸς τὸν Λεοπόλδον Α', αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας. Τὸ πρωτότυπον τοῦ ὑπεροπτικοῦ τούτου ἐγγράφου εὐρίσκειται ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Βιέννης.

«Ἐγὼ Μωᾶμεθ, θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, μέγας καὶ ἰσχυρότατος αὐτοκράτορ τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Ἰουδαίας, τῆς Ἀντιόχειας καὶ τῆς Λύτσης, βασιλεὺς τῶν βασιλέων τῆς οὐκουμένης, μέγας βασιλεὺς πάσης Ἀραβίας καὶ Μαυριτανίας, ἐκ γενετῆς τροπαιοῦχος, βασιλεὺς τῆς Ἰερουσαλῆμ, κληρονομίος καὶ κάτοχος τοῦ Τάφου τοῦ Χριστοῦ, ἀναγγέλλω διὰ τῆς παρουσίας μου πρὸς σὲ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, καὶ πρὸς σὲ, ὦ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὑποκειμένους εἰς ὑμᾶς, ὡς καὶ πρὸς τὸν Πάπαν τῆς Ῥώμης, τοὺς καρδιναλίους, τοὺς ἐπισκόπους καὶ πάντας τοὺς παρεχόμενους; παρ' αὐτοῦ, ὅτι μετὰ δέκα καὶ τριῶν βασιλέων, μὴ ἐνὸς ἑκατομυρίου καὶ τριακοσίων χιλιάδων πεζῶν καὶ ἱππέων, προσηθιμένα νὰ πληρώσωμεν διὰ τοῦ πολέμου τῆς χώρας σας ἀπὸ ἀράτου φρίκης, καὶ νὰ πλημυρῶσωμεν αὐτὰς διὰ τῆς τουρκικῆς δυνάμεως, ὁποῖαν οὕτω πολεμῶμεν, οὔτε σὺ, οὔτε οἱ ἱδικοί σου εἶδον ποτεῖ πρὸ πάντων θείλων ἐπισκευθῆσθε, καὶ τοὺς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ σου τῇ Βιέννῃ, καὶ θέλωμεν δώξῃς σὲ ὡς βασιλεὺς τῆς Πολωνίας καὶ τοὺς συμμάχους σου ἐνοσπίαι καὶ πολεμοῦντες, τὰ πάντα θέλωμεν παραδώσει εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὴν σφαγὴν, λεηλατούμεν; καὶ καταστρέφοντες ἐντελῶς τὰς χώρας σας καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῶν θέλωμεν θανατώσει καὶ φονεύσει σὲ καὶ τοὺς ἱδικούς σου, διὰ τρομερωτάτων θανατώσεων. Θέλωμεν νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ σὲ, ὅστις ἔχει τὴν ἔδραν σου εἰς μικρὴν γῆν, τὴν αὐτοκρατορίαν σου; διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος θέλωμεν νὰ νικῶμεν καὶ καταρρίψωμεν σὲ καὶ τὴν βασιλείαν καθέδραν μὴ τῆς τριαρχίας τῆς, νὰ καταπατήσωμεν καὶ νὰ καταθροῦσωμεν τὸ σκήπτρον αὐτῆς. Τούτου ἠθελήσαμεν νὰ γνωστοποιήσωμεν εἰς ὑμᾶς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, καὶ πρὸς σὲ τὸν βασιλεῖα τῆς Πολωνίας, καὶ πρὸς πάντας τοὺς συμμάχους καὶ συμπαρέδρους Μετ' ὀλίγον καὶ ὅσον ἐνέστι τίχιστα, αἱ πράξεις θέλωμεν ἀκολουθήσει τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἀποδείξει πρὸς ὑμᾶς πάντα ταῦτα; λάθε λοιπὸν ταῦτα εἰς γνώσιν καὶ βέβαιε τὴν διαχωγῆν σου.

«Ἐξεδόθη ἐν τῇ ἰσχυρῇ πρωτεύουσῃ ἡμῶν Ἰσμαῖλ (δηλ. Κωνσταντινούπολις), ἦτις κατατέθη παρὰ τῶν προγόνων ἡμῶν ἐκ τῶν Χριστιανῶν, τῶν ὁποίων αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα ἐσφάγησαν καὶ κατεκόπησαν εἰς τμήματα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Τὴν πόλιν ταύτην θέλωμεν νὰ κρατήσωμεν διὰ πάσης θροσῆς ἡμῶν. Ἐπιγράφῃ τὸ παρὸν τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς γεννήσεως ἡμῶν καὶ τῷ ἔβδομῳ τῆς κρατικῆς ἡμῶν βασιλείας. ΜΩΑΜΕΘ.»

Ἡ ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὸ αὐτὸ βάρος πάντοτε κατὰ τὸ θῆρος ὁ ὕγιος ἄνθρωπος βαρύνει τρεῖς λίτρας ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν χειμῶνα. Ἐκ πάντων δὲ τῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὸν μέγιστον σχετικῶς ἐγκέφαλον, συνήθως τέσσαρας λίτρας ἐπὶ ἑκατὸν λιτρῶν βάρους τοῦ σώματος, ἐν ᾧ ὁ βουρ π.χ. ἐπὶ χιλίων λιτρῶν βάρους μόλις ἔχει

μίαν λίτραν ἐγκεφάλου. Ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι ὑπάρχουσιν ἐν ὄλῳ 249 ὄστα, ὧν 60 ἐν τῇ κεφαλῇ, 67 ἐν τῷ κορμῷ, 60 ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς βραχίονσι, καὶ 60 ἐν ταῖς ποσίν.—Ἡ καρδία πάλτεται 4000^{κι} ἀνὰ πᾶσαν ὥραν. Ἄπαν τὸ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι αἷμα, 45 περίπου μέχρις 25 λίτρων βάρους, διέρχεται ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεκαοκτάκις διὰ τῆς καρδίας, καὶ διατρέχει ἐντὸς λεπτοῦ τοῦλάχιστον 125 πόδας. Ὁ σφυγμὸς ὑγινοῦς ἀνθρώπου δὲν ἔχει ἐλιγωτέρους τῶν 80 παλμῶν κατὰ λεπτόν, οὐδὲ πλειοτέρους τῶν 90, συνήθως δὲ 84. Ὁ σφυγμὸς ὁμοῦς τῶν λίαν προγεθνηκότων τὴν ἡλικίαν κατέρχεται εἰς 60 μόνον παλμοῦς κατὰ λεπτόν.

Λιθασκαλίον μαγειρικῆς.

Ἐπὶ τὸν τίτλον τοῦτον, ὡς ἀναφέρει ἡ παρισινὴ ἐφημερίς *Petit Journal*, γράφει ἡ «Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν,» αὐξάνει καὶ κραταιοῦται ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βασιλείσης καὶ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Ἀγγλίας ἀνδρῶν, ἐκπαιδευτικὸν κατὰσταμα ἀποφέρων ἐξαιρετοῦς καρπούς. «Ὁ ἰδιοτρόπως πρακτικὸς οὗτος τίτλος, λέγει ἡ ἐφημερίς αὕτη, καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τῶν σπουδῶν, ἐν Γαλλίᾳ ἤθελεν ἀναμφιβόλως γίνεαι τὸ θέμα πλῆθους εὐφυλογοῦν ὁ Ἄγγλοι ὁμοῦς, θετικώτεροι ἡμῶν, δὲν φοβοῦνται νὰ δώσωσιν εἰς τὸ πρᾶγμα τὸ προσῆκον αὐτῷ ὄνομα, καὶ τὴν κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ θέσιν εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν κορασίων. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ κόρη θεωρεῖται ἐκπαιδευθεῖσα ὅταν γνωρίζῃ νὰ ἀναγινώσκῃ, νὰ γράφῃ ὅπως οὖν ὀρθῶς, νὰ κεντᾷ καὶ πρὸ πάντων νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ κυμβαλίξῃ, ὁ δὲ πατὴρ εὐφραίνεται ἐπὶ τῷ θαυμασίῳ τούτῳ ἀποτελέσματι τῆς διευθύσεώς του. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμοῦς συμβαίνει τὸ ἐναντίον· σκέπτονται νὰ προετοιμάσωσι τὴν νέαν κόρην διὰ νὰ καταστῇ ἀργότερον καλὴ μήτηρ οἰκοδόσποινα, γινώσκουσα νὰ ἐπιδιορθοῖ τὰ ἀσπρόρουχα καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων τῆς, νὰ παρασκευάζῃ ἢ νὰ ἐπιστατῇ τοῦλάχιστον εἰς τὴν παρασκευὴν ἔδεσμάτων ὑγιεινῶν καὶ εὐγεύστων μετὰ καθαρότητος καὶ οἰκονομίας· διὰ τοῦτο ὁμοῦς δέον νὰ γνωρίζῃ τὴν μαγειρικὴν καὶ νὰ μὴ φοβῆται νὰ ῥυπάνῃ τὰς χεῖράς τῆς διὰ νὰ μὴ χάσωσιν ἐλάχιστον μέρος τῆς λευκότητος των. Κατ' ἀκολουσίαν αἱ διδασκάλισσαι τῆς μαγειρικῆς εἶνε ἐπίσης χρήσιμοι, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ διδασκάλισσαι, καὶ τὸ ζήτημα τῆς χύτρας εὐλόγως ἤχθη ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τὴν περιωπὴν κοινωνικοῦ ζητήματος· διὰ τοῦτο δὲ ἀπεφασίσθη νὰ διδάσκηται πρακτικῶς τὸ μάθημα τῆς μαγειρικῆς εἰς ἅπαντα τὰ σχολεῖα τῶν κορασίων. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἀσκοπον, ἐπιλέγει ἡ αὕτη ἐφημερίς, χωρὶς νὰ μιμηθῶμεν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἀπὸ τριῶν ἡδὴ ἐτῶν εὐδοκίμοῦντα θεσμόν τοῦ-

τον, νὰ ἐρανισθῶμεν ἐξ αὐτοῦ ἐπ' ὠφελείᾳ μέρητινὰ, τὰ οὐσιωδέστερα, κατὰ τὸ δυνατόν.»

Τὰ σῦκα τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ σῦκα κατ' ἐξοχὴν ἐνομιζόντο ἐξαιρετον πλεονέκτημα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ὁμόρων τόπων, τόσον δὲ περισπούδαστοι ἦσαν αὐταὶ αἱ ὀπώραι παρ' Ἑλλησιν, ὥστε ὁ Ἡρόδοτος περιγράφων τὰ τῶν Περσῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων ἤθη, λέγει περὶ τῶν πρώτων ὅτι οὐ σῦκα ἔχουσι τρώγειν οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. Ἰδίως δ' ἐξαιρετα ἦσαν τὰ τῶν Ἀθηνῶν σῦκα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *ἀττικαὶ ἰσχάδες*, ὧν ἦσαν διάφορα τὰ εἶδη καὶ διάφοροι αἱ ἐπωνυμίαι· διότι αἱ ἀττικαὶ ἰσχάδες ἐκαλοῦντο καὶ χελιδόνιοι ἰσχάδες καὶ ἀπλῶς χελιδόνες, καὶ ἀμφαρίστω, φιβάλεω, βασίλειω, κυρώνεω καὶ πρόκριδες καὶ ὄζαλοι.

Εὐφυῆς ὄνειροκρίτης.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἰδὼν καθ' ὕπνον Σάτυρον, ἐν ᾧ ἐπολιόρκει τὴν Τύρον, προσεκάλεσε τὸν ὄνειροκρίτην καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν ἐξήγησιν. «Τοῦτο δηλοῖ, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, *σὰ Τύρος.*»

Ἀπόφθεγμα Βενετικόν.

Κύριε, προφύλαττέ με
ἀπὸ φίλον μου πιστόν,
ἐπειδὴ ἐμπορῶ καὶ μόνος
νὰ προσφυλαχθῶ ἀπ' ἐχθρόν!

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Καθαριότης τῆς κεφαλῆς.

Ὅταν πλύνωμεν τὴν κεφαλὴν δὲν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα σάπωνα, διότι τὰ ἀλάλια τὰ ὅποια οὗτος περιέχει ἀφαιρίζουσι τὴν λεύκησιν καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς κόμης. Καλλίτερον εἶνε νὰ μεταχειριζώμεθα τοὺς κρόκους δύο νωπῶν ὧν καλὰ κτυπημένους, δι' ὧν νὰ ἐντρίβωμεν τὸ τριχοφόρον δέρμα, μετὰ τοῦτο δὲ ἐκπλύνωμεν τὴν κόμην πρῶτον μὲν με χλιαρὸν ὕδωρ, καὶ μάλιστα τῆς βροχῆς, καὶ ἔπειτα με ψυχρόν. Ἀπ' οὗ ἐκπλύνωμεν οὕτω πως τὴν κεφαλὴν σπογγίζομεν αὐτὴν με λεπτὸν ὑφανμα καὶ τὴν βουρτσίζομεν ἐπιμελῶς. Καὶ τὰ κτένια δὲ καὶ αἱ ψήκτραι (βουρτσαι) πρέπει πάντοτε νὰ ἦνε καθαρὰ καὶ οὐδέποτε νὰ μένουσιν ἀκαθαρταὶ ἐπ' αὐτῶν.

Ὁ χάρις κατεσκευάσθη ἐκ βαμβαικῶν ῥακῶν κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 1000 μ. Χ.

1. Εἰς διάφορα σχολεῖα τῶν κορασίων ἐν Γερμανίᾳ διδάσκεται ἐπίσης πρακτικῶς τὸ μάθημα τῆς μαγειρικῆς, ὑπάρχουσι δὲ καὶ εἰδικὰ σχολεῖα τῆς μαγειρικῆς, εἰς ἃ φοιτῶσι καὶ κοράσια ἀνέκοντα εἰς τὴν κλητέραν τάξιν τῆς κοινωνίας. Σ. τ. Δ.